

Ersta Sköndal Högskola

Institutionen för socialvetenskap

Socionomprogrammet 210 hp

Barns möjlighet att uttrycka sin åsikt

En kvantitativ aktstudie om barns närvaro inom socialtjänstens förhandsbedömningar

Children's possibility to express their opinion

A quantitative file study about the presence of children within the preliminary assessment in social services

Catarina Flodén och Tina Keresztes

Examensarbete i socialt arbete, 15 hp

SOC63, 2014

C-uppsats

Handledare: Marie Nordfeldt

Examinator: Lars Oscarsson

Förord

Nu när denna studie står klar vill vi först och främst tacka den stadsdel i Stockholms stad som med öppna armar och engagemang tog emot oss och lät oss ta del av deras förhandsbedömningar. Utan er hade denna studie inte varit möjlig. Vi vill även tacka vår handledare Marie Nordfeldt som under terminens gång stöttat oss och gett oss värdefulla tips och råd som hjälpt oss att komma framåt. Uppsatsen har lett fram till intressanta diskussioner och vi vill tacka varandra för det fantastiska samarbetet, nästan obehagligt ibland hur lika vi tänkt. Sist och faktiskt minst vill vi tacka lilla Attila som kommit till världen och varit vår maskot under terminen.

Abstrakt

Syftet med denna studie är att söka svar på i vilken omfattning barn har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt inom socialtjänstens förhandsbedömningar som inte har lett till utredning. Detta genom att mäta i vilken omfattning barnets närvaro har dokumenterats inom ramen för en förhandsbedömning som inte har lett till utredning. För att besvara studiens syfte användes utvalda variabler för att ta reda på om det finns eventuella omständigheter som kan ha påverkat om barnet har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Barnets ställning inom socialtjänsten är stärkt på ett flertal vis och denna studie tar avstamp i vad socialtjänstlagen (SFS 2001:453), FN:s konvention om barnets rättigheter och Stockholms stads riktlinjer för socialtjänsten fastställer om barnets möjlighet till att uttrycka sin åsikt i ärenden som rör dess person.

Studien är en kvantitativ aktstudie och empirin består av 384 förhandsbedömningar som inte lett till utredning. Förhandsbedömningarna är genomförda av samma stadsdel inom Stockholms stad under 2013. Genom att se till dessa dokument gav det oss möjlighet att mäta i vilken omfattning barnets närvaro har dokumenterats i förhandsbedömningarna och på så vis getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Den huvudsakliga teoretiska utgångspunkt vi valt att använda är synen på barn som såväl subjekt som aktör i ärenden som rör dess person. Då studien avser att mäta en företeelse som sker utifrån en socialsekreterares aktiva val i om barnet tillåts att närvara under en förhandsbedömning tolkas resultatet även utifrån ett maktperspektiv.

Studiens resultat visar att barns möjlighet till att uttrycka sin åsikt är begränsad inom förhandsbedömningarna som inte lett till utredning. Då barnets närvaro endast dokumenterats i 20 procent av det undersökta materialet. I resterande förhandsbedömningar har socialtjänsten valt att inte låta barnet närvara och beslut har fattats utan att höra barnets åsikt.

Nyckelord: Förhandsbedömning, socialtjänst, barns närvaro, FN:s konvention om barnets rättigheter
Keywords: Preliminary assessment, social services, children's presence, Convention on the rights of the child

Innehåll

1 Inledning.....	5
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.3 Avgränsning	6
1.4 Disposition	7
2 Begrepp och förtydliganden	8
2.1 Aktualisering hos socialtjänsten.....	8
2.2 Förhandsbedömning	8
2.3 Lagstiftning	9
2.4 Styrdokument	9
2.4.1 Handläggning och dokumentation inom individ och familjeomsorgen	9
2.4.2 BBIC – barns behov i centrum	10
3 Bakgrund	11
3.1 Barnavårdens historia – från barnavårdslag till socialtjänstlag.....	11
3.2 Barnets ställning i lagstiftning.....	12
4 Metod	15
4.1 Forskningsansats	15
4.2 Reliabilitet	16
4.3 Validitet.....	16
4.4 Urval.....	17
4.5 Generalisering	18
4.6 Bortfall	19
4.7 Datainsamling.....	19
4.7.1 Variabler vid insamling av data	20
4.8 Sökord för tidigare forskning	22
4.9 Etiska överväganden	23
4.10 Förförståelse	24
4.11 Ansvarsfördelning	24
5 Tidigare forskning	26
6 Tolkningsram	30
6.1 Barnet som subjekt, objekt och aktör	30
6.2 Maktperspektiv inom socialtjänsten.....	31
7 Resultat.....	35

7.1 Resultatredovisning	35
7.2.1 Kommentarer	41
7.3 Sammanfattning resultat	42
8 Analys	43
8.1 Analys utifrån tidigare forskning	43
8.2 Analys utifrån maktperspektivet inom socialtjänsten	44
8.3 Analys utifrån barnet som subjekt, objekt och aktör	46
9 Diskussion	49
9.1 Förslag till fortsatt forskning	51
Referenser	52
Bilagor	55
Bilaga 1 - Förhandsbedömningsdokument	55
Bilaga 2 - Informationsbrev	62

1 Inledning

När socialtjänsten ska bedöma om ett barn är i behov av skydd eller stöd är det barnets bästa som ska utgöra utgångspunkten i beslut om insatser. Detta är ett förhållningssätt som växt sig starkare, då synen när socialtjänsten gör en bedömning har gått från att ha sett till problematik hos föräldrar till att se till barnets behov. En förklaring som kan ges till detta är att samhällets syn på barnet har förändrats, genom att barnet ska ses som ett eget subjekt med egna rättigheter och inte beskådas som ett sårbart objekt (Socialstyrelsen, 2006, s. 16). En tydlig åtgärd som nämns i samband med detta förändrade förhållningssätt är att Sverige 1990 ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter. Ett exempel på detta är principen om *barnets bästa*, som beskrivs i artikel tre i FN:s konvention om barnets rättigheter vilken är införd i socialtjänstlagen (SoL, SFS 2001:453). Principen lyfter barnets ställning genom att fastställa att de beslut som rör barnet ska ha grund i vad som är bäst för barnet. Likaså hittas artikel tolv ur FN:s konvention om barnets rättigheter i SoL (SFS 2001:453), med beskrivningen om barnets rätt att få sin åsikt beaktad och uttrycka sina åsikter. Det innebär att barnets ställning ska klargöras i de frågor som rör barnet. Barnets ålder ska inte vara av betydelse när det kommer till att lyssna på barnets inställning till sin egen situation utan dennes röst ska ges möjlighet till utrymme så snart barnet kan uttrycka en uppfattning (Socialstyrelsen, 2006, s. 17). Det är upp till varje enskild socialsekreterare att göra en bedömning utifrån barnets ålder och mognad. Faktum att en stor del av Sveriges socialtjänster idag arbetar efter dokumentationssystemet barns behov i centrum (BBIC) innebär även det att barnets ställning ska vara central i socialtjänstens arbete vid bedömning och utredning om barnet är i behov av skydd eller stöd (Dahlberg & Forssell, 2006, s. 13).

En förhandsbedömning genomförs av socialtjänsten när en orosanmälan upprättats för att kunna fatta ett beslut om utredning enligt SoL (SFS 2001:453) 1 §, kap. 11 ska inledas eller inte. Inhämtad information och uppgifter rörande barnet dokumenteras i ett dokument som är utformat enligt BBIC (*bilaga 1*). Under en förhandsbedömning får information endast inhämtas från anmälaren, barnet och barnets vårdnadshavare. Det innebär att de har möjlighet att lämna mer information och uttrycka sin inställning till anmälan samt ge uttryck för eventuellt behov av stöd från socialtjänsten. I SoL (SFS 2001:453) går det att utläsa att ”Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt” (1a §, Kap 14). Dessa möten blir således vårdnadshavarens och barnets första kontakt med socialtjänsten och därigenom en möjlighet till delaktighet och inflytande. Större delen av de förhandsbedömningar som genomförs av socialtjänsten leder fram till beslut att inte inleda utredning. Socialstyrelsen (2012, s. 8) redovisar i sin rapport att cirka 80 procent av anmälningarna som inkom 2010 till Sveriges socialtjänster inte lett vidare till utredning.

Denna studie syftar till att fördjupa sig i och se närmare på i vilken omfattning barn har närvarat under socialtjänstens förhandsbedömningar där beslut tagits att inte inleda utredning. Med stöd av

olika variabler som går att utläsa ur det dokument som används vid förhandsbedömningar, har vi sökt efter eventuella omständigheter som kan ha påverkat om barn närvarat vid förhandsbedömningar och således getts möjligheten att uttrycka sin åsikt.

1.1 Problemformulering

Barnets ställning hos socialtjänsten kan antas vara relativt stark då den är fastställd i såväl nationell lagstiftning som FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnets position är även stärkt inom socialtjänstens barn- och ungdomsenheter utifrån att BBIC används som dokumentationsverktyg. Inom Stockholms stads riktlinjer för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten framgår det att arbetet har sin grund i såväl FN:s konvention om barnets rättigheter som i SoL (SFS 2001:453) (Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, 2010). Barnets rätt till delaktighet i ärenden som rör denne själv är således stärkt på ett flertal vis. Dock tyder en genomgång av forskning på området att omfattningen av barns delaktighet inom ramen för förhandsbedömningar är bristfällig. Den funna forskningen som finns på området tyder på att barnet inte ges möjlighet att uttrycka sin åsikt i den utsträckning som lagtext och styrdokument formulerar. Ovanstående har inspirerat till att undersöka i vilken omfattning lagstiftning och styrdokument har tillämpats i praktiken inom socialtjänstens förhandsbedömningar som inte har lett till utredning. Vi anser att det är av vikt att genomföra denna studie då detta är den första kontakten en familj har med socialtjänsten. Det är även barnets enda tillfälle att få uttrycka sin åsikt kring sin situation om beslut fattas att inte inleda utredning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Med utgångspunkt i SoL (SFS 2001:453), FN:s konvention om barnets rättigheter och Stockholms stads styrdokument för socialtjänsten, är syftet med denna studie att söka svar på i vilken utsträckning barn har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt i socialtjänstens förhandsbedömningar som inte lett till utredning. För att besvara studiens syfte används utvalda variabler för att ta reda på om det finns eventuella omständigheter som kan ha påverkat om barnet har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt.

- I vilken omfattning har barns närvaro dokumenterats inom ramen för en förhandsbedömning som inte har lett till utredning?
- Finns det omständigheter som har påverkat om barn har närvarat inom förhandsbedömningen?

1.3 Avgränsning

Studien är begränsad i sitt omfång till att enbart mäta i vilken omfattning barn har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt i förhandsbedömningar hos en stadsdelsförvaltning inom Stockholms stad under året 2013. En avgränsning har även gjorts i valet av att enbart undersöka de förhandsbedömningar som inte har lett till utredning. Detta ställningstagande gjordes efter noga avvägande då det sedan tidigare finns

en omfattande mängd studier gällande barns delaktighet när en utredning har inletts. Vi anser således att de förhandsbedömningar som lett till utredning omfattas av de studierna.

1.4 Disposition

För att det ska vara enklare för läsaren att orientera sig i läsningen redovisas här en disposition som kort förklarar studiens olika kapitel och dess innehåll.

Kapitel två innehåller begrepp och förtydliganden som är till för att klargöra för läsaren vad återkommande begrepp som uppkommer i studien syftar till. Denna del avser även att stärka studiens syfte genom att redovisa vilket underlag som problemformulering och syfte hänvisar till.

Kapitel tre redovisar en bakgrund till hur lagstiftning kring barnvården i Sverige har sett ut ur ett historiskt perspektiv samt hur barnets ställning i dagens aktuella socialtjänstlagstiftning ser ut.

Kapitel fyra redogör för studiens metod och forskningsansats. Här redovisas hur datainsamlingen har genomförts, dess urval, bortfall, reliabilitet, validitet och generalisering. I detta kapitel hittas även de etiska aspekter som beaktats under datainsamlingen samt hur ansvaret för studiens olika delar har fördelats.

Kapitel fem innehåller den tidigare forskning som vi anser är väsentlig att lyfta fram och som berör området kring barnets ställning inom socialtjänstens arbete både nationellt och internationellt.

Kapitel sex redovisar den tolkningsram som anses vara relevant och som sammankopplas med resultatet. Två olika perspektiv presenteras: synen på barnet som subjekt, objekt och aktör samt maktperspektivet inom socialtjänsten.

Kapitel sju innehåller resultatet av datainsamlingen, detta redovisas både i form av tabeller och i löpande text.

Kapitel 8 innehåller den analys som genomförts genom att sammankoppla studiens resultat med tidigare forskning och valda tolkningsramar.

Kapitel 9 innehåller en diskussion som förs kring utfallet av studien och hur detta kan tolkas ur olika synvinklar. Slutligen redovisar kapitlet hur studiens resultat kan utvecklas genom att förslag ges till vidare forskning på området.

2 Begrepp och förtydliganden

Nedan följer en kort redogörelse för hur barn blir aktualiserade hos socialtjänsten och därefter en beskrivning av hur en förhandsbedömning går till. Detta för att det ska bli ett tydligt samband för läsaren mellan studiens olika delar. Då studien bygger på att undersöka i vilken omfattning barn har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt i socialtjänstens förhandsbedömningar kommer en kort redovisning av vilken lagstiftning och vilka styrdokument som anses relevanta. Detta för att styrka syftet med studien och för att tydligt redovisa dess utgångspunkt.

När barn omnämns i denna studie syftar det till individer mellan 0-18 år, detta i likhet med SoL (SFS 2001:453) 2 §, kap. 1 och första artikeln i FN:s konvention om barnets rättigheter. Där fastställs det att varje människa under 18 år ska räknas som ett barn. Vidare är det även viktigt att klargöra att denna studie bygger på nedlagda förhandsbedömningar under 2013. I löpande text kommer detta underlag emellanåt benämnas som förhandsbedömningar för en smidigare läsning.

2.1 Aktualisering hos socialtjänsten

Vilka barn som blir aktuella för en förhandsbedömning hos socialtjänsten finns det inga uppenbara samband kring, dock kan orsakerna delas in i två huvudgrupper. Den första är barn som riskerar att fara illa på grund av eget beteende. Då är det sådant beteende som anses vara riskfyllt däribland missbruk, kriminalitet eller annat destruktivt beteende. Missförhållanden i hemmet, även benämnt som miljö, är den andra huvudgruppen som kan ligga till grund för att ett barn blir aktuell för en förhandsbedömning. Detta innefattar bland annat psykisk eller fysisk misshandel, försummelse, sexuella övergrepp eller kränkningar (Socialstyrelsen, 2006, s. 14).

2.2 Förhandsbedömning

I SoL (SFS 2001:453) 1 §, kap. 14 hittas regleringen om professionellas anmälningsskyldighet då det finns misstanke om att ett barn far illa. I SoL (SFS 2001:453) 1c §, kap. 14 hittas uppmaningen till allmänheten som bör anmäla om misstankar finns att ett barn far illa. Då socialtjänsten mottagit en anmälan är det inte med säkerhet att informationen leder till att en utredning enligt SoL (SFS 2001:453) 1 §, kap. 11 inleds. Socialtjänsten ska först göra en bedömning för att se om en åtgärd från nämnden är aktuell. Om det står klart att nämnden inte kommer att vidta några åtgärder ska en utredning inte inledas. Detta innebär att socialtjänsten gör en förhandsbedömning (*bilaga 1*) av den anmälan som inkommit och denna ska enligt SoL (SFS 2001:453) 1a §, kap. 11 utföras inom 14 dagar om det inte finns synnerliga skäl som styrker att bedömningen tar längre tid. Det är av vikt att förhandsbedömningen inte blir en mindre utredning utan att det enbart är just en bedömning av de sakfrågor som anmälan rör. Således är socialtjänstens utrymme att ta kontakter för att få fram ytterligare information begränsad. Under förhandsbedömningen får socialtjänsten ta kontakt med den som gjort anmälan för att ställa klargörande frågor och med de personer som anmälan rör samt

inhämta information från den egna nämnden om det finns tidigare dokumentering kring familjen (Socialstyrelsen, 2006, s. 31).

2.3 Lagstiftning

Nedan presenteras lagstiftning och artiklar ur FN:s konvention om barnets rättigheter som är relevant att känna till för denna studie.

SoL (SFS 2001:453):

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses varje människa under 18 år. (2 §, kap 1)

SoL (SFS 2001:453):

När en anmälan enligt 1 § rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning ska dokumenteras.

Beslut att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in. Ett sådant beslut behöver dock inte fattas om det redan pågår en utredning om det barn eller den unge som anmälan avser. (1a §, kap. 3)

SoL (SFS 2001:453):

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. (10 § 1st., kap. 11)

SoL (SFS 2001:453):

Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. (1a §, kap. 14)

Föräldrabalk (FB, SFS 1949:381):

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. (11 §, kap. 6)

FN:s konvention om barnets rättigheter. Artikel 3:1:

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

FN:s konvention om barnets rättigheter. Artikel 12:1:

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2.4 Styrdokument

2.4.1 Handläggning och dokumentation inom individ och familjeomsorgen

Inom ramen för en förhandsbedömning har man också möjlighet att träffa den anmälan rör, barnet och dess vårdnadshavare, tillsammans med anmälaren för att få en fördjupad bild av hur oron hos anmälan

ser ut och hur barnet och vårdnadshavaren ställer sig till det. (Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, 2010, s. 20)

Stockholms stad har utarbetat riktlinjer för barn- och ungdomsärenden och i dessa ryms riktlinjerna för hur en förhandsbedömning ska dokumenteras och handläggas. Dessa bygger i huvudsak på SoL (SFS 2001:453) och Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU, SFS 1990:52). Det framkommer att all verksamhet som rör barn ska ha sin grund i rådande lagstiftning och FN:s konvention om barnets rättigheter (Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, 2010, s. 6).

I stadens riktlinjer fastställs det att varje anmälan som inkommer till nämnden ska granskas. En akut skyddsbedömning ska alltid göras då en anmälan om oro för ett barn inkommer. Sedan ska en bedömning göras för att ta ett beslut om barnet och familjen är i behov av skydd eller stöd från nämnden. Utifrån riktlinjerna har socialsekreteraren i detta skede möjlighet att ta kontakt med den som gjort anmälan för att klargöra bilden kring hur oron ser ut samt ta kontakt med barnet och dess vårdnadshavare. Detta för att höra hur de ser på situationen kring anmälan.

2.4.2 BBIC – barns behov i centrum

BBIC är ett system för handläggning och dokumentation i utredning, planering samt uppföljning. Systemet bygger på idéer från England och utvecklades i Sverige 1999-2005 av Socialstyrelsen tillsammans med sju kommuner. Arbetet med införandet av BBIC växte fram efter att det riktats kritik från bland annat Justitieombudsmannen mot den sociala barnvården i Sverige. Kritiken handlade om att barn inte kom till tals, avsaknad av vård- och behandlingsplaner samt att uppföljningstiderna inte hölls. Ett av flera mål och syften med införandet av systemet var att i enighet FN:s konvention om barnets rättigheter och SoL (SFS 2001:453), stärka barnets ställning i den sociala barnvården (Socialstyrelsen, 2013, s. 13-17).

I Barns behov i centrum – Grundbok BBIC skrivs: ”Barn behandlas inte längre som passiva objekt för vuxnas uppfostran och omsorger utan som självständiga och handlande individer med tidig förmåga att agera med sin omvärld” (Socialstyrelsen, 2013, s. 22). Vidare skrivs att ”I alla beslut som rör barn bör det framgå om och hur barnets åsikter har inhämtats och beaktats” (a.a., s. 24). BBIC som system inom socialtjänsten bygger till stor del på att synliggöra barnets åsikter och skapa en trygg miljö och arbetssätt för att tydliggöra dessa på bästa sätt. Barnet får heller inte riskera att hamna i lojalitetskonflikt med sina föräldrar eller ta ansvar för beslut genom att uttrycka sin vilja och därför är samarbetet med hela familjen viktigt. Det framgår även att delaktighet för vissa barn kan innebära möjligheten att få närvara och lyssna utan att uttala sig. Kan barnet inte bilda sin egen uppfattning utifrån t.ex. ålder och mognad behöver barnets inställning framställas så långt det är möjligt på annat sätt (a.a., s. 24-25). För att arbeta med BBIC krävs en licens från Socialstyrelsen.

3 Bakgrund

3.1 Barnavårdens historia – från barnavårdslag till socialtjänstlag

I början av 1900-talet tillkom en barnavårdslagstiftning i Sverige utifrån att nya barnavårdsproblem växt fram under urbaniseringen och industrialiseringen. Det hade även utvecklats nya förklaringar till varför barnavårdsproblemen uppstått och hur de skulle lösas. Den första lagen från 1902, *Lag angående uppfostran åt vanartade och i sedlighet försummade barn* var kontrollerande och det var främst industriarbetarklassens barn som skulle kontrolleras. Utifrån denna lag skulle felaktigt uppfostrade barn som kunde utgöra samhällsfara och störningsmoment urskiljas genom förebyggande arbete. Lagen gav även utrymme för att omhändertar barn som bedömdes vara i riskzonen eller riskerade att hamna där (Lundström, 2004, s. 12-13). Denna lag kom att kritiseras då den inte ansågs vara till för barnens skull. Lagändringen 1924 innebar att varje kommun skulle etablera barnavårdsnämnder samt att lagen nu även inkluderade omhändertagande av barn som for illa genom vanvård och misshandel. Utredningar och beslut genomfördes av ordföranden i barnavårdsnämnden, oftast en förskolelärare eller präst. Det grundläggande innehållet i 1924 års barnavårdslag överlevde fram till 1970-talet. 1960 skedde förändringar i lagen som innebar fokus på det förebyggande arbetet samt mer juridiskt korrekta utredningar. Tjänstemän anställdes av kommunerna och barnpsykiatri grundades. Den juridiska och medicinska kunskapen stod i fokus och klienterna sågs som objekt (a.a., s. 13-14).

Socialtjänstreformen växte fram i början av 1980 och kännetecknades av bl.a. engagerade politiker, socialarbetare och klientorganisationer. Barnavårdsnämnderna hade ersatts av sociala centralnämnder och de sociala problemen hade blivit mer synliga efter samhällsomvandlingen på 1960 och 1970-talet. Den tidigare lagstiftningen som rådde kritiserades då den ansågs utgå ifrån symptom hos det enskilda barnet istället för att se till helhetssynen kring familjen och samhällets ansvar. Lagstiftningen var detaljstyrd, på individnivå och saknade mål. Kritik riktades från brukarorganisationer att det var brist på självbestämmanderätt, rättssäkerhet och integritet. 1979 beslutade riksdagen att socialtjänsten skulle utformas på ett mer samlat sätt där förebyggande arbete var viktigt och lösningar på grupper situation istället för enskildas. Samverkan mellan familjer och socialarbetare blev viktigt och den tvångsåtgärd som kvarstod var omhändertagande till skillnad från tidigare där familjer kunde övervakas och varnas. Barnavårdslagen, nykterhetslagen och socialhjälpplagen blev samlade under socialtjänstlagen som utformades som en ramlag och tydliggjorde enskildas rättigheter och kommunernas skyldigheter (Lundström, 2004, s.15; SOU 2007:82, s. 120).

Ramlagen innebar att den inte längre var detaljstyrd utan tydliggjorde lagens syfte, vilket innebar att socialtjänsten tillsammans med klienterna kunde utforma insatser och lösningar utifrån den enskildes behov och resurser. Människosynen i den nya lagen förändrades och innebar en större tilltro till den enskildes förmåga (Lundström, 2004, s. 18-19; SOU 2007:82, s. 120). Kommunernas skyldigheter för barn och ungdomar var att de skulle växa upp under trygga och goda

levnadsförhållanden och tillsammans med hemmen ge dem en gynnsam social och fysisk utveckling. De som utvecklades ogynnsamt skulle få skydd och stöd samt vid behov, vård och fostran utanför hemmet med hänsyn till den unges bästa. Lagen kritiserades för att den inte var specificerad samt saknade mål, åtgärder och nämndens ansvar. Bland annat var bedömningsgrunderna för *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga* endast: brister i omsorgen som kan innebära fara för barnets hälsa och utveckling (Lundström, 2004, s. 16).

Sedan socialtjänstreformen trädde i kraft 1982 har den sociala barn- och ungdomsvården genomgått stora förändringar. Under det nya lagförslaget 1994 kritiserades socialtjänstlagen då ensamkommande flyktingbarn, flickor i riskzonen och barn till missbrukare ansågs vara förbisedda av socialtjänsten. Barn- och ungdomsinsatser behövde förbättras och socialarbetarnas kunskap om barns behov och utveckling kritiserades. Andra brister som lyftes var saknaden av barnets röst samt den bristfälliga dokumentationen om föräldrarnas omsorgsförmåga. En stor händelse för barnvården var när Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter 1990 då socialtjänstlagen fick ett barnperspektiv istället för det tidigare familjeperspektivet (Lundström, 2004, s. 17). 1997 infördes ändringar i SoL som innebar att det vid åtgärder som rör barn ska hänsyn tas till barnets bästa samt bestämmelser kring barnets rätt att komma till tals. Sedan 2008 finns lagstiftning för att stärka barn och ungas ställning genom att skapa förutsättningar för en säker och sammanhållen vård utifrån bästa tillgängliga kunskap. För att stärka barn och ungas inflytande och delaktighet har bestämmelser stärkts genom att barn och unga har rätt till information som rör dem för att de ska kunna ta ställning (prop. 2012/13:10, s. 27). Tidigare har SoL och LVU innehållit bestämmelser om att barn under 15 år ska höras om det innebär någon nytta för utredningen, något som en enighet med barnskyddsutredningen ändrades till att barn ska ges möjlighet att yttra sig. Detta utifrån att socialnämnden inte skulle kunna avstå från att höra ett barn för att det inte ansågs nödvändigt för utredningen. Barnet ska ha rätt att framföra sina åsikter om frågor som rör denne oavsett om det tillför utredningen något (a.a., s. 37-38).

3.2 Barnets ställning i lagstiftning

I socialutskottets överväganden 2012/13: SOU4, *Stärkt stöd och skydd för barn och unga* kan följande utläsas "Målet för barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande" (s. 23). Det framgår att politiken i Sverige som rör barn ska ha sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter och ändamålet är att barnets intressen och rättigheter i samhället ska stärkas. Inom all politik och i alla verksamheter som rör barn ska barnets rättigheter och dess intressen vara det grundläggande. Enligt utskottet är det av vikt att det finns gemensamma principer och strategier för alla aktörer på kommunal och statlig nivå.

Som tidigare nämnts har den sociala barn- och ungdomsvården sedan socialtjänstreformen trädde i kraft 1 januari 1982 genomgått stora förändringar. Exempelvis har SoL reviderats och ändrats vid ett flertal tillfällen. Ett flertal av dessa ändringar har haft som syfte att anpassa den svenska lagstiftningen till FN:s konvention om barnets rättigheter för att på så vis stärka barnets ställning. Enligt sittande

regering formulerar konventionen ett förhållningsätt som avser att barnet ska vara i fokus vid beslut och åtgärder som berör dem (SOU4 2012/13; prop. 2012/13:10). Propositionen till senaste SoL (prop. 2012/13:10) lyfter fram att den ansvarige beslutsfattaren är den person som måste överväga om ett barn berörs personligen av ett beslut eller åtgärd och på vilket vis. Vidare läses att det handlar om kunskap, attityd och beslutsfattarens arbetssätt. Detta avspeglas genom att barn ses som individer och fullvärdiga medborgare som ska bemötas med respekt i alla sammanhang. När beslutsfattare ska se till vad som anses vara det bästa för ett barn ska detta grunda sig på beprövad erfarenhet och vetenskap samt den information som redan finns om barnet genom andra. Dock framgår det även att i enighet med artikel tolv i FN:s konvention om barnets rättigheter, att det barnet själv ger uttryck för ska beaktas. Det är just för att SoL ska få en tydligare överensstämmelse med FN:s konvention om barnets rättigheter som barnets ställning stärks genom denna lagändring. Det framgår i lagtext att barnet ska lyssnas till och dennes åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till dennes ålder och mognad. Enligt propositionen innebär mognad barnets förmåga att förstå vilka konsekvenser den aktuella frågan innebär. Artikel tolv i FN:s konvention om barnets rättigheter anger heller ingen nedre åldersgräns för när barnet ska ges möjlighet att höras, vilket innebär att ansvariga aktörer ska ha kunskap om hur denna möjlighet ska kunna fullföljas. Åldersgräns och mognad är inte specificerat, vilket innebär att barnets förmåga till förståelse om situationen och informationen som ges ska bedömas och anpassas i varje enskilt fall. Utifrån ålder och mognad ska arbetssätt och metoder användas för att ge barnet denna möjlighet (a.a., s. 37). Då sittande regeringen anser att det är nödvändigt med vägledning för socialtjänsten kring bedömningen av ålder och mognad, anser de att en myndighet ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer kring detta. (SOU4 2012/13; prop. 2012/13:10, s. 34).

Socialtjänstlagen fick en del ändringar 1 januari 2013 i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och unga som far illa eller som riskerar att fara illa. Detta behandlas i regeringens proposition 2012/13:10. I socialutskottets betänkande SOU4 2012/13, vilken behandlar propositionen framhävs det att ändringarna ska stärka barnets ställning och barnrättsperspektivet. Detta genom att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser. Det framgår att barn ska få möjlighet att framföra sina åsikter. Det som även berörs av lagändringen är kriterierna för när en anmälan av allmänheten bör göras eller när det finns skyldighet att anmäla att ett barn far illa. Från det tidigare kriteriet att det ska finnas kännedom om, till om det finns misstankar om att ett barn far illa. Enligt propositionen bör det efter att nämnden har mottagit en sådan anmälan erbjudas ett möte tillsammans med barnet, dess vårdnadshavare och den som har gjort anmälan, om det är lämpligt med hänsyn till barnets bästa. Regeringen förordar även regler för att tidsgränsen för att ett beslut om att inleda eller inte inleda utredning ska ske inom 14 dagar om det inte finns synnerliga skäl till att detta inte är möjligt. Vidare föreslås det att den som berörs av en sådan utredning genast ska underrättas om detta.

Enligt sittande regering är det av vikt att barnets inställning klagörs med respekt för barnets integritet och självbestämmande. Det framgår av propositionen att regeringen anser att barnets

möjlighet att komma till tals i ärenden som rör barnet vilar dels i domstolens arbete och dels att socialtjänsten har ett stort ansvar över att detta sker. År 2012 fick Barnombudsmannen i uppdrag att förmedla regeringens strategi för att stärka barnets rättigheter inom statliga myndigheter, landsting och kommuner. Detta uppdrag fick namnet *Pejling och Dialog*. Huvudsyftet var att kommunicera de verktyg som tagits fram för att stärka och säkerställa barnets rättigheter inom verksamheten. Utöver detta hade även regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting en överenskommelse under 2010-2013 att utveckla en evidensbaserad praktik samt stärka barnets rättigheter . Det resulterade i att en handlingsplan togs fram för att ratificeringen av FN:s konvention om barnets rättigheter skulle stärkas (SOU4 2012/13; prop. 2012/13:10, s. 25-26).

Slutligen framkommer det att regeringen avser att ge i uppdrag till Socialstyrelsen att på nationell nivå följa upp dessa nya bestämmelser för att se om barn i större utsträckning har haft inflytande i bedömningar och utredningar och om barn har behandlats som kompetenta individer (SOU4 2012/13).

4 Metod

4.1 Forskningsansats

Studien har genomförts genom en kvantitativ aktstudie då syftet är att mäta omfattningen av ett fenomen i det material som tas del av. Vi har valt att göra en aktstudie då vi ser att metoden är lämpligast för att uppfylla studiens syfte. Det hjälper oss att få ett större urval än om studien genomförts som en kvalitativ undersökning med intervjuer. Med denna typ av datainsamlingsmetod ges möjlighet att ta del av en stor mängd data vilket vi ser en kvalitativ insamlingsmetod hade begränsat. Bryman (2011, s. 167) lyfter att mätning är ett intresseområde inom den kvantitativa forskningen och då vi valt att mäta i vilken omfattning barn närvarat i förhandsbedömningar är det just den kvantitativa mätningen som eftersträvas. Ytterligare ett intresseområde som lyfts fram inom kvantitativ forskning är kausalitet, att forskaren med studien strävar efter att finna ett orsaksamband. Vikten ligger inte vid att förklara en företeelse genom att förklara hur den har uppstått utan vikten ligger vid att finna ett samband som kan ge en förklaring till varför en företeelse existerar (a.a., s. 168). För att besvara studiens syfte används utvalda variabler för att ta reda på om det finns eventuella omständigheter som kan förklara om barnet har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Inom kvantitativa studier används begreppen oberoende och beroende variabler (a.a., s. 168). I denna studie är den beroende variabeln barnets närvaro i förhandsbedömningar då det är detta fenomen som vi avser mäta och den oberoende variabeln blir de förbestämda variabler vi har utgått ifrån under datainsamlingen.

Vi har valt att utföra datainsamlingen genom att ta del av socialtjänstens förhandsbedömningar som inte har lett till utredning. Sociala akter liksom andra dokument måste analyseras som en produkt skapad under specifika omständigheter. En social akt måste förstås ur sitt organisatoriska och historiska sammanhang då sammanhang förändras över tid och kan skilja sig åt mellan olika organisationer (Billquist & Johnsson, 2007 s. 8; Lundström, 2008, s. 122). Billquist och Johnsson (2007, s. 7) menar att sociala akter inte tillkommit för att användas i forskning, utan uppgifterna i dem består av socialsekreterarnas eller organisationens subjektiva bedömning av vad som är nödvändigt att dokumentera för att kunna fatta ett beslut. Studien bygger på socialtjänstens förhandsbedömningar och då dessa är skrivna av enskilda socialsekreterare är det enligt Lundström (2008, s. 122), viktigt att förstå de villkor författaren arbetat under. Socialsekreterare som genomför förhandsbedömningar arbetar under tidspress och ofta med en hög arbetsbelastning. Lundström framhäver att utförligheten varierar mellan enskilda socialsekreterare och socialkontor samt att akterna inte sällan är skrivna av flera personer. Akterna kan även sakna information då en enskild socialsekreterare kan bedöma att en uppgift inte är organisatorisk relevant eller nödvändig för beslutet.

Ytterligare något som är nödvändigt att vara medveten om i en aktstudie är att det kan saknas gemensamma begrepp i hur socialsekreterare tolkar och benämner olika sociala företeelser (Billquist & Johnsson 2007, s.8; Lundström 2008, s. 128). Det gör det svårare i arbetet med att kategorisera

insamlad data och innebär att medvetenhet kring detta krävs i en studie på akter såsom socialtjänstens förhandsbedömningar.

4.2 Reliabilitet

Det är inte sällan som kvantitativa studier sammankopplas med naturvetenskapen och något som lyfts fram i valet av denna metod är replikation. Inom just naturvetenskapen finns en strävan efter att minimera forskarens egna värderingar då dessa inte får påverka slutresultatet. Det ska vara möjligt för andra forskare att replikera en studie och då få fram samma resultat (Bryman, 2011, s. 170). Vi ser att det urval som gjorts gör att studiens resultat ska vara möjligt att reproducera då studien avser att se till alla nedlagda förhandsbedömningar under 2013. Reproduceringen är dock begränsad till en femårsperiod eftersom förhandsbedömningar som inte lett till utredning enligt lag ska sparas i fem år och sedan gallras enligt SoL (SFS 2001:453) 1 § kap. 12. Att en studie kan ses ha en hög reliabilitet innebär att de mätningar som gjorts kan upprepas och att resultatet då ska vara detsamma (Olsson & Sörensen, 2011, s. 123). För att öka möjligheten för någon annan att få fram samma resultat är det av vikt att vi är noggranna och inte utelämnar detaljer kring hur insamlingen av data har skett. Ytterligare någon som ökar transparensen i studien är att tydligt redovisa resultatet på ett sådant sätt att läsaren kan säkerställa utförda beräkningar. En närmare beskrivning av hur datainsamlingen har gått till redovisas i avsnitt 4.7.

4.3 Validitet

För att syftet med en studie och för att dess frågeställning ska vara möjlig att besvara är undersökningens validitet viktig. Att en undersökning har hög validitet innebär att studien har undersökt det som avsetts och att forskaren använder sig av det mätinstrument som mäter det som avser att mätas (Olsson & Sörensen, 2011, s. 124). Denna studie avser att mäta och undersöka i vilken omfattning barnets närvaro har dokumenterats i socialtjänstens förhandsbedömningar. Vi har därav valt att studera en stadsdelsförvaltnings nedlagda förhandsbedömningar och mätt i vilken omfattning barnets närvaro har dokumenterats. Med denna typ av datainsamlingsmetod anser vi att studiens validitet kan anses vara hög då det insamlade materialet gör det möjligt att urskilja ett resultat som kan svara på studiens frågeställning. Om datainsamlingen inte leder till att det är möjligt att besvara studiens syfte och frågeställning, även om studiens resultat skulle kunna säkerställas statistiskt, blir resultatet irrelevant om studien inte har mätt det som avsetts och om frågeställningen inte besvaras (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhage, 2010, s. 102). Då denna studie är genomförd på akter som är upprättade av enskilda individer innebär det dock att vi måste ställa oss kritiska till att resultatet till hundra procent överensstämmer med verkligheten. De individer som upprättat akterna kan medvetet eller omedvetet ha utelämnat information vilket leder till att undersökningens resultat kan ifrågasättas. Detta oberoende av hur väl den valda datainsamlingsmetoden mäter det som avsetts. Viktigt att lyfta är

att den dokumenterade närvaron som studien redovisar, inte nödvändigtvis innebär att barnet fått möjlighet att yttra sig. Detta kan medföra att studiens validitet påverkas.

4.4 Urval

Studien bygger enbart på en kvantitativ mätning som genomförts genom att ta del av nedlagda förhandsbedömningar. Under startskedet av denna studie fanns det diskussioner kring att studien både skulle bygga på en kvantitativ mätning och av kvalitativa intervjuer med socialsekreterare. Detta för att på så vis även få höra hur professionen upplever barnets möjlighet att komma till tals inom förhandsbedömningarna. Argumentet som ligger till grund för ställningstagandet att enbart genomföra en kvantitativ aktstudie är att studiens huvudsakliga syfte är att lyfta fram och besvara frågan kring barnets möjlighet att uttrycka sin åsikt. Detta anses vara nödvändigt att mäta innan eventuella intervjuer genomförs. Att genomföra empiriinsamlingen i fler än en stadsdelsförvaltning har även diskuterats. Med det genomförandet skulle studien innefatta ett färre antal förhandsbedömningar men från fler stadsdelar för att på så vis göra en jämförande studie. Ett beslut fattades dock i att enbart använda en stadsdels förhandsbedömningar men att då använda allt underlag från 2013 för att på så vis få ett första underlag att analysera.

Det har inte publicerats någon tidigare forskning som visar på omfattningen av barnets närvaro och möjlighet att uttrycka sin åsikt inom socialtjänstens förhandsbedömningar. Därav gjordes valet att enbart rikta in empiriinsamlingen till att bestå av en aktstudie av förhandsbedömningarna och att mäta omfattningen av barnets närvaro. Genom denna studie kan en företeelse lyftas fram kring hur verkligheten kan se ut inom Stockholms stads stadsdelsförvaltningar. Utifrån detta resultat kan vidare undersökningar genomföras som dels innefattar fler stadsdelsförvaltningar och dels innefattar intervjuer med professionen. För att välja ut var datainsamlingen skulle ske har ett tvåstegsurval genomförts. Denna typ av urvalsprocess innebär att det först görs ett urval ur en större population och att det sedan görs ytterligare ett urval (Olsson & Sörensen, 2011, s. 114).

Denna studie bygger först på ett subjektivt urval som består av Stockholms stads 14 stadsdelsförvaltningar. Det subjektiva urvalet gjordes för att denna studie skulle vara möjlig att praktiskt genomföra. Att Stockholms stads socialtjänster arbetar efter gemensamt framtagna riktlinjer är även en faktor. Vi var tidigt tvungna att göra en begränsning till en mindre urvalsram och sedan eftersöka vilka socialtjänster inom denna grupp som hade ett intresse av att medverka. För att ha möjlighet att genomföra denna studie var det nödvändigt att få tillgång till en stadsdelsförvaltnings nedlagda förhandsbedömningar. Ett mail skickades ut av oss till Stockholms stads 14 stadsdelsförvaltningar med en förfrågan om det fanns intresse att delta i undersökningen. Gensvaret från stadsdelarna var begränsat och utav de 14 stadsdelar som kontaktades fick vi svar från fyra varav tre var positiva till att delta i studien. Olsson och Sörensen (2011, s. 114) menar att det är av olika anledningar som personer väljer att inte delta i en undersökning, vilket benämns som bortfall i en studie. Litteraturen menar att dessa personer kan ha anledningar till att inte medverka som gör att en

studie kan få ett snedvridet resultat, att deras åsikter kan skilja sig från den övriga populationen. Vi har funderat kring varför en stor del av stadsdelsförvaltningarna har valt att inte besvara vår förfrågan och vi kan enbart spekulera i anledningar till detta. Då det tydligt redogjordes för syftet med studien har en diskussion förts kring om de stadsdelsförvaltningar som inte svarat inte anser att detta är av vikt att studera eller för att de redan är medvetna om hur resultatet skulle se ut inom deras förvaltning.

När det första urvalet var gjort till att bestå av Stockholms stads 14 stadsdelsförvaltningar gjordes ett slumpmässigt urval utifrån de stadsdelar som visat ett intresse att delta i studien. Då vi inte har genomfört några tidigare efterforskningar kring stadsdelarnas förhandsbedömningar gjordes ett slumpmässigt urval. Det fanns således inget motiv för oss att välja ut en specifik stadsdel genom ett strategiskt urval.

Ett beslut togs att inte inkludera de förhandsbedömningar som lett till utredning då dessa följer en annan process än de nedlagda förhandsbedömningarna. Att det har publicerats ett stort antal undersökningar kring barnets närvaro och delaktighet inom socialtjänstens utredningar var även det en anledning till att vi ville begränsa denna studie till att enbart lyfta fram de förhandsbedömningar som socialtjänsten inte gått vidare med.

Vi tog del av 484 nedlagda förhandsbedömningar som uppförts under året 2013 hos en stadsdelsförvaltning. Valet gjordes att inte inkludera de 96 stycken förhandsbedömningar som avsåg anmälningar som behandlar unga lagöverträdare. Anledningen till att dessa inte är inkluderade beror på att de inte handläggs på samma premisser som resterande anmälningar som inkommit till stadsdelsförvaltningen. När en anmälan inkommer som berör unga lagöverträdare har kommunfullmäktige beslutat att ungdomen ska sökas upp inom 48 timmar och detta sköts av en socialekreterare som enbart arbetar med detta inom stadsdelsförvaltningen.

Ett ställningstagande gjordes även i att använda förhandsbedömningar som uppförts under året 2013. Det valet gjordes utifrån den lagändring i SoL (SFS 2001:453) som infördes 1 januari 2013. Det tillägg som gjordes innebar att socialtjänstens förhandsbedömningar blev tidsbestämda och nu ska genomföras inom 14 dagar. Tidigare fanns inte denna reglering av tid. I och med detta tillägg i lagtexten valde vi att se till de förhandsbedömningar som är relevanta med den lagstiftning som är aktuell idag och inte de som upprättats innan tidsramen lades till. Efter dessa urval återstod 388 dokument.

4.5 Generalisering

Det är inte ovanligt att kvantitativa studier syftar till att få fram ett resultat som är möjligt att överföra och generalisera till andra undersökningsgrupper eller situationer. Detta sammankopplas med det urval som gjorts inför studien. Det som söks är ett så representativt urval som möjligt för den studie som genomförs. Urvalet som görs bör inte vara för unikt då det inte går att generalisera resultatet till något utöver det som studien har mätt. Viktigt är dock att trots att en studie framhäver ett representativt urval är det av vikt att se till vad det är representativt för (Bryman, 2011, s. 169). Detta kan appliceras på

denna studie då vi har valt att avgränsa datainsamlingen till en stadsdelsförvaltning inom Stockholms stad. Vi anser i enighet med Bryman att vi bör vara försiktiga med att generalisera studiens resultat till stadens andra stadsdelar. Detta trots att arbetet inom socialtjänsten grundar sig i och ska utgå ifrån samma lagstiftning och riktlinjer. Vi är medvetna om att det inte är möjligt att anta att det ser likadant ut i de stadsdelar som inte ingår i denna studie. De förhandsbedömningar studien bygger på är upprättade av enskilda individer och det går inte att bortse ifrån att deras subjektiva bedömningar avspeglar sig i resultatet. Trots detta tycker vi att studiens resultat är relevant och viktigt att lyfta fram då det uttalar sig om en företeelse som existerar i en av Stockholms stads stadsdelsförvaltningar. Att urvalet enbart bygger på en stadsdel anser vi ändå är en grund till att påvisa hur verkligheten kan se ut och att det väcker nyfikenhet och tankar kring hur det ser ut i andra stadsdelsförvaltningar inom Stockholms stad. Om resultatet pekar i samma riktning som rådande forskning ser vi en ökad möjlighet till generalisering av resultatet.

4.6 Bortfall

Studien har ett bortfall att se till i datainsamlingen. Totalt bestod materialet vi tog del av utav 388 enskilda dokument. I alla dessa förhandsbedömningar som gjorts under 2013 har beslut tagits att inte inleda utredning. Av dessa har vi uteslutit fyra stycken då dessa var ofullständiga i utförandet och inte kunde tillgodoräknas till resultatet.

4.7 Datainsamling

Då denna studie bygger på sekretessbelagda dokument kring enskilda individer var det första steget i studiens datainsamling att få ett godkännande om ett sekretessförbehåll från den aktuella stadsdelsförvaltningen. Detta skrevs på av oss och innebar att enskilda individers personliga förhållanden enbart fick användas i en sammanställning. De personuppgifter som togs del av fick varken skriftligen eller muntligen röjas eller lämnas vidare till en utomstående part. Genom detta sekretessförbehåll var vi bundna till att genomföra datainsamlingen inom stadsdelsförvaltningens lokaler och det var av stor vikt att handlingarna förvarades på ett betryggande vis.

Inom den stadsdelsförvaltning där studien genomfördes hade det under 2013 inletts utredning på 34 procent av de anmälningar som inkommit kring oro om att ett barn riskerade att fara illa. De förhandsbedömningar som studien bygger på är de som genomförts och lett till ett beslut om att inte inleda utredning. Under två dagar gick vi igenom detta material på stadsdelsförvaltningens kontor. Stadsdelsförvaltningen förvarade materialet uppdelat i pärmar och varje pärm innehöll en månads förhandsbedömningar. För att vara säkra på att vi inte missade något av materialet arbetade vi systematiskt med en pärm åt gången. Arbetet fördelades på så vis att en av oss granskade förhandsbedömningarna samtidigt som den andre överförde informationen i medtagen dator. Materialet kodades i programmet Excel för att sedan överföras till statistikprogrammet SPSS och

därefter sammanställa resultatet för analys. För att få svar på i vilken utstäckning barnet getts möjlighet att uttrycka sin åsikt mättes det i vilken omfattning som barn närvarat i möten inom ramen för en förhandsbedömning. Under datainsamlingen tog vi del utav dokumenten och utgick ifrån förvalda variabler och tog även del av kommentarer som nedtecknats av handläggande socialsekreterare som beskrev varför barnet inte närvarat under förhandsbedömningen. Av de 307 dokument där barnets närvaro inte dokumenterats innehöll 26 procent kommentarer med en motivering till socialsekreterarens ställningstagande.

4.7.1 Variabler vid insamling av data

De variabler vi utgick från vid insamlingen av data är utvalda ur BBICs förhandsbedömningsdokument. Detta finns tillgängligt på Socialstyrelsens hemsida (*bilaga 1*). Dokumentet följer anvisningar utifrån dokumentationssystemet BBIC vars syfte är att sätta barns behov i centrum i enighet med FN:s konvention om barnets rättigheter samt SoL (SFS 2001:453). Det går att utläsa att ett syfte med BBIC är att ” skapa struktur och systematik i arbetet så att handläggning och insatser lättare kan följas upp, både på individ- och gruppnivå” (Socialstyrelsen, 2013, s.3). BBIC är resultatet av ett kunskapsbaserat socialt arbete och bygger på ett utvecklingsarbete mellan forskare, kommuner och Socialstyrelsen (a.a., 3). Rapporten: *Att dokumentera socialtjänstens insatser för Barn och Unga* utgiven 2013, redovisar en sammanställning av hur barn har aktualiserats till socialtjänsten i Gävleborgs län (Almqvist & Åsbrink, 2013).

Studiens beroende variabel är: Om barnets närvaro har dokumenterats, och är även studiens första frågeställning. De oberoende variablerna som presenteras nedan är till hjälp för att besvara studiens andra frågeställning och för att vidga studiens analys.

Om barnets närvaro har dokumenterats (beroende variabel)

Denna variabel är den beroende variabeln som utgör studiens huvudsakliga syfte och som besvarar studiens första frågeställning. Genom att urskilja i vilken omfattning som barnets närvaro har dokumenterats i förhandsbedömningarna anser vi att studien kan uttala sig om i vilken omfattning barnet har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Variabeln mäter den dokumenterade närvaron, dock är detta inte en garanti för att barnet getts möjlighet att yttra sig angående anmälan. Denna variabel kommer att prövas gentemot nedan oberoende variabler.

Ålder (oberoende variabel)

I datainsamlingen och även i resultatsammanställningen kommer barnets ålder att delas in i två grupper. En barngrupp som avser åldrarna 0-12 år och en ungdomsgrupp som avser åldrarna 13-18 år. Att en åtskillnad görs mellan dessa åldrar är för att socialtjänstens arbete inte sällan är uppdelat i en barngrupp och en ungdomsgrupp där ålderfördelningen ser ut som ovan. I SoL (SFS 2001:453) 10 § 1st, kap. 11 samt i FN:s konvention om barnets rättigheter går det att utläsa att ”Barnets åsikter och

inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad”. I och med detta finns ett intresse i denna studie att se om och hur resultatet skiljer sig åt beroende på vilken åldersgrupp som barnet ingår i.

Kön (oberoende variabel)

Könsfördelningen mellan pojkar och flickor är en variabel som studerats i förhandsbedömningarna. Detta för att se om det går att urskilja om barnets kön kan ha något samband med om denne har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt eller inte. I diskrimineringslagens 13:e paragraf (SFS 2008:567) behandlas diskriminering inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Punkt två specificerar förbud mot diskriminering inom socialtjänsten där kön är en diskrimineringsgrund. Därav valdes variabeln om kön för att se om denna har någon betydelse för om barnet närvarat i förhandsbedömningarna.

Antal vårdnadshavare (oberoende variabel)

Variabeln antal vårdnadshavare har granskats i förhandsbedömningarna för att se om det görs någon skillnad i om barnet har en eller två vårdnadshavare. Detta för att se om barnet har närvarat i större utsträckning beroende på hur många vårdnadshavare barnet har. Almqvist och Åsbrink (2013, s. 17-19) redovisar i sin rapport att barn till ensamstående föräldrar oftare aktualiseras hos socialtjänsten. En faktor som lyfts fram är att dessa föräldrar oftare är utsatta för ekonomiska påfrestningar vilket kan leda till stress. De skriver vidare att barn som lever i familjer med stressande förhållanden har en förhöjd risk för ogynnsam utveckling.

Socialtjänstens tidigare kännedom (oberoende variabel)

Denna variabel avser att mäta om barnet har varit aktuell hos socialtjänsten tidigare. Under en förhandsbedömning ska socialtjänsten dokumentera om barnet tidigare varit föremål för en utredning eller en förhandsbedömning som inte lett till utredning. Almqvist och Åsbrink (2013, s. 12) redovisar i sin rapport en ökning av barn som återaktualiseras hos socialtjänsten. Med hjälp av denna variabel vill vi se om socialtjänstens tidigare kännedom har någon betydelse för om barnets närvaro dokumenterats.

Anledning till anmälan: Eget beteende eller Miljö (oberoende variabel)

Variabeln som ser till varför en orosanmälan har inkommit till socialtjänsten är uppdelad utifrån eget beteende och miljö. I denna datainsamling avser eget beteende att oron för barnet grundat sig i att barnet genom eget beteende riskerat att fara illa. Detta kan exempelvis avse alkohol- eller drogkonsumtion men även hög frånvaro från skolan. Under miljö avser denna studie att se till alla omkringliggande faktorer som kan vara orsak till att det finns en oro för barnet. Denna grupp är bred och innefattar allt ifrån fysisk och psykisk misshandel, nedsatt omsorgsförmåga hos föräldrarna samt även de orosanmälningar som inkommer från kriminalvården och sjukvården då en av barnets

föräldrar exempelvis ska avtjäna ett fängelsestraff eller genomgår en psykiatrisk behandling. Almqvist och Åsbrinks (2013, s. 45) rapport lyfter att anmälningar gällande omsorgsvikt är överrepresenterade.

Tid för förhandsbedömningen: Inom 14 dagar eller Över 14 dagar (oberoende variabel)

Denna variabel gör en uppdelning i om förhandsbedömningen har genomförts inom de 14 dagar som SoL (SFS 2001:453) fastställer. Detta kan vara av intresse för studien då denna tidsgräns infördes 1 januari 2013 och det finns på så sätt anledning till att se om det kan urskiljas något samband mellan förhandsbedömningens tid och om barnet getts möjlighet att uttrycka sin åsikt.

Vem som upprättat anmälan: Tjänsteman, Privatperson anonym, Privatperson ej anonym (oberoende variabel)

Denna variabel är uppdelad utifrån vem som upprättat orosanmälan till socialtjänsten. Den största skillnaden mellan dessa anmälare är att tjänstemän har en lagstadgad skyldighet att anmäla om de misstänker att ett barn far illa och de har ingen möjlighet att upprätta en anonym anmälan. Exempel på tjänstemän är skola, sjukvård och polis. Om en orosanmälan inkommer från en privatperson kan det vara en släkting eller granne. Dessa är enbart uppmanade att anmäla om de misstänker att ett barn far illa och de har möjlighet att upprätta anmälan anonymt. Genom att titta på denna variabel kan det visa sig om det kan urskiljas något samband i när barnets närvaro är dokumenterad i förhandsbedömningen beroende på vem som har upprättat anmälan. Almqvist och Åsbrink (2013, s. 22) redovisar i sin rapport att polis och skola är de mest förekommande anmälarna, vilka båda omfattas av anmälningsplikten. 30 procent av de inkomna anmälningarna under 2012 kom från privatpersoner och resterande från tjänstemän. Denna variabel är intressant att studera för att se om barns närvaro skiljer sig utifrån om anmälan upprättats av en person med anmälningsplikt eller en privatperson som inte omfattas av den.

4.8 Sökord för tidigare forskning

För att hitta relevant tidigare forskning och artiklar till studien har vi valt att använda olika databaser där utvalda sökord har använts. Databaserna fick vi tillgång till genom Ersta Sköndal högskolebibliotek. För att översätta sökorden till engelska användes Wordfinder vilket är en nätbaserad svensk-engelsk synonym ordbok. Då litteratursökning utfördes var vi medvetna om att vi eftersökte träffar med relevans för den svenska socialtjänsten och dess förhandsbedömningar och att detta skulle bli problematiskt att få internationella träffar på då vi inte kunde finna en motsvarighet till begreppet förhandsbedömning i andra länder. Välfärdssamhället och dess uppbyggnad skiljer sig mellan olika länder vilket bidrog till svårigheten att finna relevant internationell forskning. Av de sökningar som gjordes i internationell databas fann vi tre träffar varav en som var av relevans för vår studie. Vi är medvetna om att bristen på internationell forskning kan vara en nackdel för studien och kan påverka bredden av vår analys. Vi valde att bredda sökningen till att även gälla det som var skrivet

om socialtjänsten och barnets rätt samt barnets medbestämmande för att sedan se vad som hade relevans för studien. Dock fann vi att även dessa resultat hamnade utanför studiens syfte och ett val gjordes att inte använda dessa som underlag till studien. Databaser som användes var följande: Academic Search Premier, ArtikelSök, DiVA och Libris. Sökord som användes var följande: Socialtjänst – ”Social service”
Barnavård – ”Child welfare”
Socialtjänstutredning – ”Welfare investigation”
Förhandsbedömning – ”Preliminary assessment”
Barn OCH delaktighet – Child AND participation
Barn OCH rätt – Child AND right
”Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter” – ”Convention on the rights of the child”

4.9 Etiska överväganden

Utifrån vetenskapsrådets (2002) grundläggande individskyddskrav kring forskning har etiska överväganden för denna studie gjorts. Vetenskapsrådet specificerar dessa till fyra huvudkrav: *informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav.*

Informationskravet och samtyckeskravet har i denna studie beaktats genom att information om syftet och tillvägagångssättet skickats tillsammans med ett registreringsintyg som begärdes för att intyga att vi var studerande vid Ersta Sköndal högskola. Den deltagande stadsdelen informerades om att deltagandet var frivilligt och att informationen som inhämtas endast kommer att användas i denna studie. Vetenskapsrådet (2002) skiljer på aktiva eller passiva undersökningsdeltagare. Denna studie innehåller passiva deltagare vilket innebär att vi tar del av uppgifter från existerande myndighetsregister. Detta innebär att samtycke från varje enskild klient inte krävs men förutsätter att den deltagande myndigheten ger tillstånd för informationshämtning. Stadsdelen som deltar i studien har erbjudits att vara anonym eller vid samtycke istället benämnas som en stadsdelsförvaltning inom Stockholms stad. Den deltagande stadsdelen har även delgetts namn och telefonnummer till oss för ytterligare kontakt vid eventuella frågor och funderingar. Detta är av vikt då denna studie bygger på förhandsbedömningar som är upprättade av enskilda socialsekreterare. Dock är inte syftet med studien att inhämta information om vilken socialsekreterare som gjort vilken bedömning utan enbart ta del av innehållet i förhandsbedömningarna. Innan datainsamlingen påbörjades fick vi ett medgivande från enhetschefen i stadsdelen. Genom enhetschefen har berörda socialsekreterare delgetts information.

Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet innebär för denna studie att för att kunna ta del av de förhandsbedömningar som inte lett till utredning skrivs ett avtal med den deltagande stadsdelen för att upprätthålla sekretessen. Studien bygger på att kvantifiera data och inte se till enskilda personuppgifter, varken enskilda klienters eller socialsekreterares. Data som samlas in för underlag till studien kommer att vara kodad vilket innebär att det inte går att urskilja enskilda klienter eller socialsekreterare. Det är ett fåtal socialsekreterare som genomfört de studerade

förhandsbedömningarna vilket skulle kunna riskera deras anonymitet. Då stadsdelen i denna studie är anonym ser vi att de berörda socialsekreterarnas anonymitet är hög.

Citat från bedömningar kommer inte inhämtas, dock kommer skriftliga kommentarer sammanställas. I SoL (SFS 2001:453) 5 §, 2 st., kap. 11 kap. läses följande: ”Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så obehöriga inte får tillgång till dem”. Studien av förhandsbedömningarna kommer således genomföras på stadsdelens socialkontor där relevant data för studien kommer insamlas och sedan kodas i statistikprogrammet SPSS. Det insamlade materialet kommer att bearbetas för att endast presenteras i denna studie och därefter raderas.

4.10 Förförståelse

Litteraturen lyfter fram skillnaden mellan studier som undersöker den sociala verkligheten och de som avser mäta företeelser inom naturvetenskapen. Att den naturvetenskapliga processen inte ska påverkas av forskarens egna värderingar menar Bryman är troligare än om den sociala verkligheten undersöks (Bryman, 2011, s. 170). Det framställs att det främst i kvalitativa undersökningar är viktigt att redogöra för den förförståelse som forskarna har kring det som ska studeras. Att vara tydlig med vilken föreställning och erfarenhet som redan finns kring det som ska studeras (Olsson & Sörensen, 2011, s. 101). Vi anser dock att detta är minst lika viktigt i denna kvantitativa studie även om vi inte kommer att tolka data på samma sätt som det skulle gjorts om detta var en studie gjort med en kvalitativ ansats. Den ursprungliga anledningen till att denna undersökning genomförs bygger trots allt på vår förförståelse kring att barnets närvaro och möjlighet till att uttrycka sin åsikt inom socialtjänstens inledande arbete bör studeras och lyftas fram. Vi har båda under socionomutbildningen genomfört en termin bestående av praktik hos socialtjänstens enhet för barn- och ungdomsutredning inom två olika stadsdelsförvaltningar inom Stockholms stad. Där kom båda i kontakt med hur verkligheten kan te sig och ett intresse för att utöka kunskapsfältet inom området väcktes och stärktes under praktikens gång. Studien påbörjades således med en inblick i det arbete som genomförs inom stadsdelsförvaltningarna och en föreställning som bygger på egna iakttagelser om att barnets möjlighet till att uttrycka sin åsikt var bristfällig i förhandsbedömningar. Genom att vi under studiens gång varit öppna och diskuterat förförståelsen samt att undersökningen bygger på en kvantitativ aktstudie ser vi dock att tidigare föreställning om hur verkligheten ser ut inte ska påverka studiens resultat.

4.11 Ansvarfördelning

Då denna studie är genomförd av två författare innebär det att en redogörelse över hur arbetets ansvarfördelning har varit uppdelad efterfrågats. Vi har en gemensam referensram när det handlar om barnets ställning inom socialtjänstens arbete och ett gemensamt starkt intresse för detta är det som ligger till grund för samarbetet med studien. Redan från start utgick vi från att genomförandet av studien skulle ske gemensamt och att ansvaret kring dess olika delar skulle vara jämnt fördelat. Vi är båda involverade i alla studiens kapitel och alla avsnitt är skrivna i samförstånd och efter diskussion

kring innehållet. Ansvarsfördelningen kan delas upp på följande vis: Catarina har haft det huvudsakliga ansvaret för kapitel 3 *Bakgrund* och kapitel 5 *Tidigare forskning*. Tina har haft det huvudsakliga ansvaret för kapitel 4 *Metod* och kapitel 6 *Tolkningsram*. Kapitel 7-9 som avser resultat, analys och diskussion har vi valt att skriva tillsammans då tolkning och slutsatser som redovisas i dessa är något som vi kommit fram till gemensamt.

5 Tidigare forskning

När sökning kring tidigare forskning skulle genomföras för att se till vad som publicerats om förhandsbedömningar som gjorts efter inkommen anmälan enligt SoL (SFS 2001:453) 1 §, kap. 14 och inte lett vidare till utredning, uppfattades en kunskapslucka kring ämnet. Det har skrivits och publicerats ett otal artiklar, rapporter och uppsatser kring barns delaktighet inom barn- och ungdomsutredningar och då oftast med en kvalitativ ansats. Dock fann vi det svårt att hitta liknande skrifter med fokus på socialtjänstens förhandsbedömningar. Den nationella och internationella forskningen som presenteras nedan är utvald utifrån dess relevans för socialtjänstens förhandsbedömningar. Utöver dessa redovisas även Näsman (2012) projekt *Forskningscirkeln: Att stärka barns och ungdomars brukarmedverkan i den sociala barnavården*. Denna anses relevant för denna studie då den redovisar skillnader mellan när barn är delaktiga och ej delaktiga vid förhandsbedömningar hos socialtjänsten. Även rapporten *Frågar man inget får man inget veta* utgiven av den ideella föreningen Maskrosbarn (2012) är relevant utifrån att den redovisar intervjuer med ungdomar där de fått uttrycka sig om hur delaktighet hos socialtjänsten påverkar dem. Urvalet är den forskning som hittats utifrån de sökord vi använt oss av.

Stadsdelsförvaltningarna arbetar efter framtagna riktlinjer som vänder sig till alla stadsdelar inom Stockholms stad. I dessa riktlinjer går det att läsa om barnets rätt att komma till tals, att barnets åsikt gällande förhållanden som rör denne ska tillmätas betydelse utifrån barnets ålder och mognad. Detta får stöd både i FN:s konvention om barnets rättigheter och i socialtjänstlagen. I SoL (2001:453) 1a §, kap. 14 läses följande: ”Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt”. Då stadsdelarna inom Stockholms stad även arbetar efter dokumentationssystemet BBIC och då även förhandsbedömningen sker inom ramen för BBIC ser vi att publikationer gjorda kring detta kan vara av intresse för vår studie.

Elisabeth Näsman genomförde 2011-2012 fas ett av tre av projektet *Forskningscirkeln: Att stärka barns och ungdomars brukarmedverkan i den sociala barnavården* tillsammans med fem kommuner i Uppsala län för att tillsammans utveckla arbetssätt för att stärka barns medverkan inom socialtjänsten. Arbetet ingår i stiftelsen Allmänna barnhusets projekt och utgångspunkten i projektet var att se ”... barn som medborgare och kompetenta att vara aktörer i sina egna liv” (Näsman, 2012, s. 3). Näsman (2012) menar att barn ska ha möjligheten att få information, ställa frågor och berätta om sina upplevelser och samtidigt bli en del av hela utredningsprocessen, från förhandsbedömning till insats. Rapporten redovisar att det finns en distinkt skillnad mellan vad socialtjänsten gör för att göra barn delaktiga och vad barn upplever att de får. Arbetet i projektet gav de deltagande kommunerna en ökad medvetenhet kring förhållningssättet till barn (a.a., s. 3)

Under arbetet i forskningscirkeln genomförde en av kommunerna förändringen att de skulle utföra barnsamtal under alla förhandsbedömningar. Detta skulle även dokumenteras för att göra barnets röst hörd. Om barnsamtal inte genomförts skulle det dokumenteras med en motivering. Den aktuella kommunen upplevde att denna förändring ledde till att utredarna upplevde att bedömningarna kändes säkrare samt att barnets delaktighet även gjorde skillnad i bedömningarna. De deltagande kommunernas slutsatser kring hur barns delaktighet påverkar bedömningarna utföll i att de ansåg att barnets delaktighet inte kan begränsas till en viss del av ärendets gång utan är viktig att få med under hela förloppet. Trots att barnen inte alltid är delaktiga genom samtal ger det ändå barnen en inblick i hela ärendeprocessen från början till slut (Näsman, 2012, s. 14). Att samtala med barn under förhandsbedömningarna kommer genomföras och följas upp av alla de deltagande kommunerna under fas två av projektet. Barnen ska även under en testperiod erbjudas en förfrågan om att delge deras upplevelser av barnsamtalen utifrån tre frågor som ska utformas av deltagarna i forskningscirkeln (Näsman, 2012, s. 22).

I rapporten *Frågar man inget får man inget veta* utgiven av den ideella föreningen Maskrosbarn (2012), har 50 ungdomar i åldern 14-19 år som lever i familjer med missbruk och psykisk sjukdom intervjuats. Under studien har även tre referensgrupper använts med sammanlagt 16 ungdomar för att arbeta fram verktyg till professionella vuxna. Rapportens syfte är att lyfta barns röster och öka professionellas kunskap om barn och ungdomars behov. Ungdomarna har tillfrågats hur de vill bli bemötta, hur miljön ska vara och hur de vill få information i kontakten med vården eller myndigheter (a.a., s. 6). I den del som redovisar resultatet av ungdomars upplevelser av möten med socialtjänsten framkommer att ungdomarna känner sig förbisedda genom att de inte blivit tilltalade eller fått frågan om deras känslor och upplevelser. De upplever att föräldrarnas röst är viktigare än deras. Rapporten visar även på att ungdomarna känner att processen hos socialtjänsten tar lång tid, att de inte får tillräckligt med begriplig information om händelseförloppet samt att de haft känslan av att de inte kan vara med och påverka sin situation utifrån deras egna behov. Detta leder enligt studien till otrygghet hos ungdomarna och majoriteten av de intervjuade upplever att de ses mer som ett problem hos socialtjänsten istället för att se att problemen hemma kan vara bidragande faktorer (a.a., s. 22-24).

I Francesca Östbergs (2010) avhandling *Bedömningar och beslut. Från anmälan till insats i den sociala barnvården* har hon studerat ansökningar och anmälningar från två socialkontor som kom in under två månader. Dessa omfattar 260 barn i åldern 0-19 år (a.a., s. 14). Av dessa gick 70 procent inte vidare till utredning, 30 procent gick vidare till utredning och 20 procent ledde till insatser. Anmälningar gällande föräldrarnas förmåga var de kategorier där minst fall inte gick vidare till utredning och Östberg har dragit slutsatser om att socialtjänsten har en stor tilltro till föräldrarnas förmåga. Hon anser vidare att det finns en uppfattning bland socialsekreterare att inte utsätta yngre barn för socialtjänsten i onödan men studien visar på att anmälningar och ansökningar gällande äldre barn inte heller leder till utredning (a.a., s. 90-95, 199). Östberg anser att barnet är frånvarande i socialtjänstens beskrivningar vilket gör att de får en svag position och fokus hamnar istället på

föräldrarna. Hon diskuterar om barnets osynlighet hos socialtjänsten kan bero på att barn inte anses trovärdiga, att socialtjänsten har ett familjeperspektiv, att socialtjänsten saknar verktyg för att bemöta barn, organisatoriska svårigheter eller att det handlar om socialsekreterarnas syn på att inte utsätta barn för socialtjänsten (a.a., s. 202-203).

I Norge har studier gjorts kring hur socialarbetare inkluderar barn och ger dessa en röst i beslutsprocesser som rör barnet. Norge har till skillnad från Sverige inkorporerat FN:s konvention om barnets rättigheter i den nationella lagstiftningen. Norsk lag innehar även en åldersreglering som skiljer sig från Sveriges socialtjänstlag genom att norska barn från sju års ålder har en laglig rätt att delta i ärenden som rör dess person. Detta innefattar att barnet ska ges information, barnet ska ges möjlighet att uttrycka sin åsikt och barnets åsikt ska beaktas och ges tyngd i olika omfattning beroende på ålder och mognad (Vis, Holtan & Thomas, 2012, s. 7-8). En undersökning gällande barns delaktighet inom barnskyddsärenden i Norge gjord av Vis et. al. är sammanställd i *Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases—why Norwegian social workers find it difficult*. Den publicerades under 2012 och både socialarbetare och socionomstudenter har medverkat genom att svara på frågor kring vad som kan vara anledning till att socialarbetare inte inkluderar barnet i beslutsprocessen. Syftet med studien var att få svar på varför en del barn får möjlighet att delta och andra inte i processer som rör dess person samt undersöka varför socialarbetare uppfattar det som svårt att inkludera barn i beslutsprocesser (a.a., s. 7-10). Det framkommer i studien att det finns tre orsaker som sticker ut till varför barnet inte är inkluderad i beslutsprocessen. Den första orsaken som tas upp är kommunikationssvårigheter. Där syftar de som deltagit i undersökningen till svårigheterna med att kommunicera med barn utan att ha byggt upp en god relation vilket gör det svårt att veta om barnet verkligen uttrycker sina verkliga känslor. Den andra orsaken som lyfts fram är att det skulle vara skadligt för barnet att delta. Valet att inte låta barnet delta och göra sin röst hörd har sin grund i en skyddsaspekt om vad som är det bästa för barnet. Detta lyfts inte sällan upp då det handlar om att prata om svåra problem och svåra upplevelser vilket innebär att socialarbetaren ser till eventuella risker för barnet med att delta i ärendet framför att se till vad barnet eventuellt har varit med om och låta denne berätta om det. Den tredje faktorn och orsaken som lyfts fram är att barnets närvaro inte anses nödvändig. Här gör socialarbetaren en värdering innan barnet har fått delta i om dennes ställning i processen är av vikt och om barnet kan bidra till beslutets utfall (a.a., s. 13-14).

En anledning som omnämns kring varför en del barn ges möjlighet till deltagande och andra inte är samhällets och socialarbetarens föreställning om barn och dess roll i samhället. Det motstridiga synsättet på barn som aktiva konstruktörer kontra barn som föremål. Detta beskrivs som ett befriande kontra ett paternalistiskt synsätt. Det befriande synsättet låter barn bestämma själva medan det paternalistiska synsättet ger vuxna rätt i att veta vad som alltid är det bästa för barnet. Denna dualism är komplex och framsteg har gjorts inom området kring barnets ställning i samhället. Frågan kring barns delaktighet och roll i samhället blir tydlig inom just barnskyddsärenden då det ofta rör frågor som inte sällan benämns som vuxna frågor (Vis et al., 2012, s.7- 10). Inom den offentliga debatten i

Norge är bilden av barns delaktighet som en grundläggande laglig rätt allmänt accepterad, dock är detta inte helt överensstämmande med socialarbetares uppfattning. Detta kan ha sin förklaring i socialarbetarens subjektiva bedömning av vad det innebär att ett barn är delaktig och vad barnets delaktighet kan ha för betydelse för det slutgiltiga beslutet (a.a., s. 17). Studien presenterar även tidigare undersökningar som gjorts kring vad barn själva värdesätter högst. Då var utfallet att barnet själv högst rankar sin möjlighet att få säga vad den tycker i ett ärende som rör denne själv medan det som förföll minst viktigt för barnen var om barnet fick som den ville (a.a., s. 17-18).

Utifrån studiens resultat dras slutsatser att anledningar till att barnet inom barnskyddsärenden inte får göra sin röst hörd kan sammanfattas till att bero på att socialarbetarna saknar kommunikationsförmågan som krävs för att göra barnen delaktiga. Detta är något som är nödvändigt att se till i socialarbetarnas utbildning och att arbetet med att inkludera barn i processer bör ges större utrymme tidigt. Ytterligare en slutsats som dras är att det har med organisatoriska faktorer att göra såsom att göra handläggningen i barnskyddsärenden mer barnvänliga (Vis et al., 2012, s. 20).

Den tidigare forskning som redovisats i detta kapitel visar genomgående en problematik att ge barnet möjlighet att uttrycka sin åsikt i mötet med socialtjänsten.

6 Tolkningsram

6.1 Barnet som subjekt, objekt och aktör

Studiens huvudsakliga teoretiska utgångspunkt är synen på barn som såväl subjekt som aktör i ärenden som rör dess person. Då denna studie bygger på vad rådande lagstiftning och styrdokument fastställer gällande barns rätt och möjlighet till att få sin röst hörd, anses det ytterst relevant att lyfta fram hur barnet kan ses genom dessa.

Utgångspunkten är att det i såväl svensk lagstiftning som internationell lagstiftning finns nedtecknat att barn ska betraktas som samhällsmedborgare och egna individer med grundläggande rättigheter (Mattson, 2006, s. 224). Barnets ställning som enskild aktör ses genom tre krav vilka kan appliceras på all myndighetshandläggning som rör barn personligen. Dessa är kraven på rättssäkerhet, integritetsskydd och en självständighet som gradvis ökar. Genom att barnets ställning ses utifrån dessa krav av handläggare och beslutsfattare samt att barnet ses som ett subjekt med individuella behov och intressen, blir barnet inte enbart ett objekt för andras handlande (a.a., s. 224).

FN:s konvention om barnets rättigheter är ett betydelsefullt internationellt dokument som lyfter barnet som ett subjekt med egna behov samt lyfter människors lika värde och rättigheter. Utöver att se barn som ett subjekt kan barn som är aktuella för handläggning inom socialtjänsten ses som en aktör. Begreppet aktörsperspektiv används vilket förutsätter någon form utav deltagande. Detta är fastställt i artikel tolv i FN:s konvention om barnets rättigheter. Att delta kan ha olika innebörder, det kan handla om ett passivt eller ett aktivt deltagande. Dock bör ett barn som ses som ett subjekt ges möjlighet att uttrycka sin önskan om deltagande. Att vara aktör i ett ärende som rör en själv innebär att barnet ses som en kapabel och handlande individ, något som får olika dimensioner enligt lagtext beroende på barnets ålder och mognad (Mattsson, 2006, s. 24). Barnets uppväxt präglas av att vuxna tar beslut åt barnet och idag finns lagstiftning för att öka barnets egen ställning i samhället. I FB (SFS 1949:381) framgår det att ”Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart ...” (1 §, kap 6). Barnets ställning som subjekt snarare än objekt lyfts fram som ett förhållningssätt som samhället bör ha till barnets position. Barn ska således inte enbart ses som en mottagande individ utan en egen aktör där lagen är direkt riktad till denne som individ. Barnets position som egen handlande individ och aktör är endast möjlig om barnet ses som ett subjekt (Mattsson, 2006, s. 25). Denna syn på barn ska föreligga i kontakten mellan barnet och offentliga organ såsom domstol, socialnämnd, skola och liknande (a.a., s. 217).

Det föreligger dock en motsägelse i faktumet att barn ska ses som subjekt och det kan inte uteslutas att barn i vissa fall bör ses som objekt. Detta sker exempelvis under barns första levnadstid då ett medvetande och en förståelse för den egna individen saknas. Barnet bör ses som ett subjekt först när vissa kunskaper och erfarenheter har uppnåtts, detta både ur ett utvecklingspsykologiskt och ur ett juridiskt perspektiv. När denna mognad har uppnåtts är inget som varken framgår av lagtext eller dess förarbeten utan det är upp till den enskilda beslutsfattaren att tolka och avgöra barnets position.

Barnets ställning gentemot myndigheter har således med dennes ökade handlingsförmåga att göra. Barnets rättsliga ställning och dess roll som aktör i ärenden som rör dess egen person är nära sammankopplad till om barnet ses som ett subjekt. Dock är det upp till beslutsfattaren att ta tillvara på det handlingsutrymme som lagtext uttrycker för barnet och då ge barnet möjlighet att vara såväl aktiv som passiv i ärenden som rör barnet personligen (Mattsson, 2006, s. 218).

I diskursen kring att se barn som subjekt eller objekt kan en indelning göras i fyra kategorier: *kompetent subjekt*, *inkompetent subjekt*, *objekt med röst* och *objekt utan röst*. Dessa bygger på hur barn har framställts i socialtjänstens barnvårdsutredningstexter (Sundhall, 2008, s. 104). Att se barn som kompetenta subjekt innebär att barnet har setts som en kompetent individ och dess delaktighet och röst i utredningstexterna har fått stor betydelse för det slutgiltiga beslut som fattats. Då barn ses som inkompetenta subjekt har barnet getts utrymme i utredningen på så vis att barnet är i fokus. Dock är det utredarens egen uppfattning och tolkning av barnet som ligger till grund för beslutet. Barnet anses således inte vara kompetent nog att dess åsikt är en del av det beslut som fattas av utredaren. Detta kan ske då utredaren anser att barnet inte har uppnått tillräcklig ålder och mognad eller då utredaren anser att barnet är i behov av att skyddas från att ta ställning i beslut som rör familjen (a.a., s. 108-109). Även om barn får en röst i en utredning innebär det inte alltid att barnet ses som ett subjekt, utan istället ses som ett objekt med en röst. Barnet har då tilldelats väldigt lite utrymme i en utredning som handlar om dennes livssituation och utredningstexten kan istället ha lyft en av föräldrarna som subjekt. Barnet tilldelas en biroll i utredningen trots att en utredningstext kan innehålla fler än ett subjekt (a.a., s. 114). Då det i utredningstexter inte dokumenterats att barnet röst har hörts blir barnet ett objekt utan röst. Anledningen till detta kan vara många, dock är det vanligaste argumentet till att barnet inte har fått framföra sin åsikt för låg ålder och mognad. Det är främst de små barnen i socialtjänstens barnvårdsutredningar som behandlas som objekt utan röst. Barnen får inga frågor utan deras beteende i relation till föräldrarna observeras. Dock förekommer det även att barn inte får möjlighet att uttrycka sin åsikt då utredaren inte har ansett att det varit nödvändigt för att fatta ett beslut eller då utredaren har uppfattat det som att barnet inte vill få sin röst hörd (a.a., s. 115).

Litteraturen lyfter barnets position som aktör och egen handlande individ i kontakten med myndigheter och att barnet inte enbart har behov utan även är aktör i sitt egna liv med praktiska lösningar i sitt handlande och förhållningssätt. Barn döljer för sina föräldrar vilka behov de kan ha för att normalisera sin situation. Att socialtjänsten då inte talar med barnet i frågor som rör denne personligen resulterar i en överhängande risk att barnets ställning inte alls blir representerad även om föräldrarna har delgett deras uppfattning av barnets situation (Näsman, 2012, s. 195).

6.2 Maktperspektiv inom socialtjänsten

Då denna studie avser att mäta en företeelse som sker utifrån en socialsekreterares aktiva val i att låta barn vara närvarande under en förhandsbedömning eller ej kan studien även ses utifrån ett maktperspektiv. Den socialsekreterare som arbetar med förhandsbedömningar ska själv eller i sin

arbetsgrupp tolka en situation då det finns en anmälan om oro för ett barn. Socialsekreteraren har även en begränsad tidsram på sig att bestämma huruvida barnet ska få en aktiv del i förhandsbedömningen eller ej.

Maktbegreppet är ständigt närvarande inom socialtjänstens arbete, detta trots att begreppet allt som oftast tenderar att falla mellan stolarna då det är den hjälpande funktionen som lyfts fram. Det är dock inte nödvändigt att dessa två poler ställs emot varandra. En socialsekreterare som är medveten om maktrelationer har möjlighet att använda sig av dessa samtidigt som den stödjande funktionen till klienten kan bestå (Swärd & Starrin, 2006, s. 248). Vid en definition av makt är det inte ovanligt att tonvikten läggs vid handlingen och att det är själva maktutövningen i sig som räknas. Fokus läggs vid förmågan att utöva makt vilket är något som kräver tillgång till maktresurser. Maktutövning ses ha skett i en social relation då en har fått sin vilja igenom trots att detta stridit mot motpartens önskan eller intresse. Michel Foucault är en fransk filosof som resonerar kring frågan om makten inom olika stödjande insatser. Han har konstaterat att makt existerar genom hela samhället och att det varken krävs våld eller tvång för att makten ska få utlopp. Enligt Foucault är maktförhållanden i samhället föränderliga och de verkar inte enbart i led uppifrån och ner utan även underifrån (Foucault, 1986, 1987). Till detta drar Swärd & Starrin (2006, s. 249) parallellen att det inte enbart är socialsekreteraren som besitter makt gentemot en klient utan att klienten i relationen har makt att inleda förhandlingar. Författarna påpekar dock att även om bägge sidor ses inneha en viss makt så är maktförhållandet ojämnt då socialsekreteraren har tillgångar att luta sig emot såsom organisation och professionalitet, vilket klienten i relationen saknar.

Makt inom socialtjänsten kan ses ur ett flertal synsätt och maktbegreppet kan separeras i tre delar: *ett strukturellt, ett intentionellt och ett relationellt*. Utifrån den strukturella synvinkeln som ingår i de teorier som är inriktade på strukturella skillnader, är det samhällets uppbyggnad av strukturerade förhållanden som är avgörande för hur maktförhållanden ter sig. Det intentionella maktbegreppet sammankopplas med aktörers handlande och dess intentioner med handlandet. Det är dess vilja som betonas. En relationell makt grundar sig i att det i alla relationer existerar makt och att den verkar genom dessa (Swärd & Starrin, 2006, s. 249). Socialsekreterare möter makt i olika former och den figurerar på olika vis i yrkesutövningen och i relationen till klienten. I Norden är det i offentlig regi som socialsekreterare verkar och makt kan då utövas med stöd i lagar och regler. De organisationer och myndigheter som besitter resurser har makten att påverka individers leverne. Individen kan då uppfatta maktutövningen utan att den anställde i organisationen eller myndigheten aktivt och medvetet har utövat makt. Swärd och Starrin lyfter att ett samarbete mellan tjänstemän och myndigheter kan effektivisera hjälpresurser. Dock tar de upp att när strider inom den egna myndigheten eller mellan yrkesgrupper uppstår kan det leda till att klienten hamnar i kläm. Denna maktkamp kan uppstå då olika organisationer, myndigheter och yrkesgrupper har olika stort inflytande i samhället när det kommer till att definiera problematik eller att besluta om vilka åtgärder som är aktuella. Socialsekreteraren har inte enbart klientens intressen att se till i sin yrkesutövning utan denne

förväntas stå mellan två olika intressen, klientens och organisationens. Organisationen sätter press och krav på besparingar, effektivitet och på att socialsekreteraren ska följa uppställda regler. En socialsekreterare som vill bistå sin klient mer tid och resurser är således begränsad av maktstrukturen inom organisationen (a.a., s. 250-252).

Socialsekreterare kommer i mötet med klienter även i kontakt med olika maktförhållanden inom klientgruppen. Olika klienter besitter olika mycket makt och inflytande i sina relationer till familj, samhället och sociala relationer. Makt och maktlöshet finns inbyggt inom familjekonstellationen, könsförhållandena och mellan etniska grupper. Dessa dimensioner möter socialsekreterare i arbetet med klienter och ärenden rörande barn- och kvinnomisshandel är ett tydligt exempel på dessa (Svärd & Starrin, 2006, s. 250). Svärd och Starrin ställer frågan om hur socialarbetare kan påverka och förändra maktförhållanden och bistå klienten att få mer makt. De lyfter här en punkt och det är den sociala lagstiftningen i Norden som idag har som målsättning att stärka och främja självbestämmande hos individen.

Socialsekreterare arbetar i en verksamhet som är människoinriktad vilket är ett arbete som utgår ifrån relationer och kommunikation med andra människor såväl klienter som kollegor. Socialsekreteraren innehar en maktposition som delvis är synlig och tydlig men även en maktposition som är dold och knappt märkbar. En familj som blir aktuell hos socialtjänsten kan räkna med att socialsekreteraren kommer att fatta ett beslut som antingen gynnar eller missgynnar familjen. Det är i lagtext och förordningar som familjens villkor och förutsättningar för stöd fastställs. Socialsekreterare möter klienter med olika behov och ska sedan tolka lagar, förordningar och styrdokument för att underbygga det beslut som fattas. Socialsekreterarens myndighetsutövning vilar på en tredelad grund: en ekonomisk, en juridisk och en ideologisk. Det är på dessa grunder som beslutet klienten får grundar sig i och som maktutövningen bygger på (Svärd & Starrin, 2006, s. 251).

Michael Lipsky (1980) är en amerikansk forskare som uttalat sig om de tjänstemän som arbetar närmast klienterna i en organisation. Han menar att dessa tjänstemän har en rörelsefrihet i förhållande till de klienter de möter då det inte går att fastställa hur en tjänsteman ska reagera och lösa olika moraliska och etiska dilemman samt att det inte går att förutse hur relationer ska te sig i förväg. Tjänstemännen förväntas att använda sitt omdöme och klienten kan enbart lita på att handlingen sker utifrån de moraliska koder som det sociala arbetet utgör. Vidare lyfter Lipsky att mötet mellan tjänsteman och klient är väldigt skört och att det inte går att få insyn i det enskilda mötet för att se om tjänstemannen utövar osynlig makt då mötena ofta sker i slutna rum. Även om klienten har sina lagstadgade rättigheter menar han att det är en ojämlig maktbalans. Det är tjänstemannen som i slutändan för anteckningar och besitter makten att själv välja vad som ska utelämnas samt avgöra och tolka hur klientens ord ska uppfattas. Denna makt som tjänstemannen har vid tolkningen av en klients ord kan ske både medvetet och omedvetet. Klienten kan vara enstavig i sina svar på frågor vilket kan vara en följd av nervositet, men som av tjänstemannen tolkas som avsaknad av engagemang och ett beslut fattas då utifrån en subjektiv tolkning av klientens agerande. De lagar och förordningar som

inryms i socialsekreterarens dagliga arbete är öppna för egna tolkningar och bygger inte sällan på socialsekreterarens egen förmåga att bedöma vad som är det mest gynnsamma beslutet för klienten (a.a.).

Socialsekreterarens makt kan ses som en mikromakt då yrkesrollen innebär att utföra uppgifter som inte är direkt förknippade med makt såsom att föra stödjande samtal, trösta och lämna råd. De har stöd i sin professionalitet att de besitter kunskap om vad som är det bästa för klienten. Foucault (1986, 1987) menar att kunskap inbringar makt. Socialsekreterare som är utbildade i sin professionalitet ges monopol på att tolka en klients situation och ges en rätt att uttala sig om vad som är rätt eller fel. Vidare menar Foucault att det är i välfärdsstatens stödjande institutioner som makten är mest osynlig och att det är här som klienten har som svårast att försvara sig då det är yrkesgrupper som säger sig vilja bistå människor till ett bättre liv (a.a.). Det finns olika resonemang kring socialsekreterares maktposition gentemot klienten och ett av dessa är att se det ur ett paternalistiskt perspektiv. Att socialsekreteraren har möjlighet att fatta beslut och begränsa klienten, med utgångspunkt i att det är för individens bästa och att denne inte kan avgöra detta på egen hand. Ett annat perspektiv att se socialsekreterares maktposition utifrån är underlåtelse till att agera. Att valet av att inte vidta åtgärder då ett barn far illa grundar sig i ekonomiska skäl, att socialsekreteraren väljer att inte agera och hoppas att det ska lösa sig på annat sätt eller att en socialsekreterare underlåter att prata med barnet i en familj då det är enklare att få de vuxnas beskrivning av situationen. Det är inte ovanligt att socialsekreteraren lämnar utrymme åt de vuxna att definiera vad som är bäst för barnen (Swärd & Starrin, 2006, s. 256).

Swärd och Starrin (2006, s. 258) framhäver att makt är beroende av det sammanhang som det existerar inom samt att makten relaterar till andra maktrelationer. Makten mellan socialsekreterare och klient ligger inklämd mellan ett fält av makt som verkar på olika nivåer.

7 Resultat

Denna studie bygger på 384 förhandsbedömningar som genomförts av en stadsdel inom Stockholms stad där beslut har tagits att inte inleda utredning. De studerade förhandsbedömningarna utgör cirka 66 procent av stadsdelens totala inkomna anmälningar och har alla genomförts under året 2013 när den nya lagen SoL (SFS 2001:453) 1a §, 11 kap. trädde i kraft. Förhandsbedömningarna har granskats utifrån utvalda variabler för att hitta eventuella samband om barnet getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Variablerna som använts är: 1. Om barnets närvaro har dokumenterats, 2. Ålder, 3. Kön, 4. Antal vårdnadshavare, 5. Socialtjänstens tidigare kännedom, 6. Anledning till anmälan: Eget beteende eller Miljö, 7. Tid för förhandsbedömningen: Inom 14 dagar eller över 14 dagar, 8. Vem som upprättat anmälan: Tjänsteman, Privatperson anonym, Privatperson ej anonym.

7.1 Resultatredovisning

De uppgifter som hämtats ifrån förhandsbedömningarna återges genom tabeller som både visar antalet förhandsbedömningar samt hur stor andel i procent där barnets närvaro har dokumenterats. Alla resultat som presenteras i procent är avrundade till närmsta heltal. Varje variabel har redovisats med två tabeller. Den ena ger en sammanställning av det totala resultatet av varje variabel jämfört med studiens beroende variabel, om barnet närvarat under förhandsbedömningen. Den andra tabellen redovisar resultatet av varje kategori jämfört med studiens beroende variabel uppdelat utifrån två åldersgrupper, barn 0-12 år och ungdom 13-18 år för att se om det kan visa andra samband. Valet att redovisa resultatet utifrån denna uppdelning är för att denna variabel är en omständighet som anses viktig och intressant då det är fastställt i lagtext att barnets ålder och mognad ska beaktas.

Tabell 1 Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Totalt antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
384	20 %	80 %

Tabell 1 visar studiens huvudsakliga resultat. Av de totalt 384 förhandsbedömningar som inte ledde till utredning under 2013 visar resultatet att det i 77 stycken är dokumenterat att barnet har varit närvarande, vilket motsvarar 20 procent. Detta innebär att barnet inte har närvarat i 307 förhandsbedömningar, vilket motsvarar 80 procent.

Tabell 2 Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Ålder	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	265	15 %	85 %
Ungdom 13-18 år	119	32 %	68 %

Tabell 2 visar fördelningen mellan barn 0-12 år och ungdomar 13-18 år i de 384 förhandsbedömningar som studien bygger på. Resultatet visar att det är en högre andel förhandsbedömningar som berör gruppen barn, de utgör 69 procent av studiens totala underlag. I dessa två grupper kan en distinkt skillnad utläsas i omfattningen av när barnet har varit närvarande. I ungdomsgruppen utgör dessa 32 procent medan det i barngruppen är 15 procent av totalsumman där barnets närvaro dokumenterats.

Tabell 3a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån kön. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Kön	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Pojke	217	17 %	83 %
Flicka	167	23 %	77 %

Tabell 3a visar hur könsfördelningen såg ut i förhandsbedömningarna. Resultatet visar att förhandsbedömningarna bygger på en något större andel pojkar än flickor då de utgör 57 procent av studiens underlag. Dock är barnets närvaro dokumenterad i större utsträckning i de förhandsbedömningar som berör flickor, dessa utgör 23 procent i förhållande till pojkarna där siffran är 17 procent.

Tabell 3b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån kön uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Kön	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	Pojke	164	15 %	85 %
	Flicka	101	15 %	85 %
Ungdom 13-18 år	Pojke	53	26 %	74 %
	Flicka	66	36 %	64 %

Tabell 3b visar hur könsfördelningen såg ut i förhandsbedömningarna uppdelat efter åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Detta visar att barnets närvaro har dokumenterats i lika hög utsträckning mellan pojkar och flickor i barngruppen, 15 procent. I ungdomsgruppen skiljer det sig mellan könen och det är dokumenterat att flickorna har närvarat i 36 procent av förhandsbedömningarna. Detta är 10 procent högre än hos pojkarna där närvaron är dokumenterad i 26 procent av förhandsbedömningarna.

Tabell 4a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån tidigare kännedom. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Tidigare kännedom	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Ja	173	21 %	79 %
Nej	211	19 %	81 %

Tabell 4a visar hur stor andel av barnen som tidigare har varit aktuella hos socialtjänsten och hur fördelningen ser ut i omfattningen av hur ofta barnets närvaro har dokumenterats. Resultatet visar att det inte finns några tydliga skillnader i om barnet har varit aktuellt hos socialtjänsten tidigare eller ej.

Tabell 4b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån tidigare kännedom uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Tidigare kännedom	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	Ja	119	14 %	86 %
	Nej	146	15 %	85 %
Ungdom 13-18 år	Ja	54	37 %	63 %
	Nej	65	28 %	72 %

Tabell 4b visar fördelningen av om barnet tidigare har varit aktuellt hos socialtjänsten uppdelat i åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Genom denna tabell kan det utläsas att socialsekreterarna har dokumenterat närvaron i 37 procent hos de ungdomar som tidigare varit aktuella hos socialtjänsten och med 28 procent av de ungdomar som inte har varit aktuella tidigare. I barngruppen skiljer det sig inte alls mellan om barnet har varit aktuellt hos socialtjänsten tidigare eller ej.

Tabell 5a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån antal vårdnadshavare. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Vårdnadshavare	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
En	134	21 %	79 %
Två	250	20 %	80 %

Tabell 5a visar fördelningen av antal vårdnadshavare. Resultatet visar att det är större andel barn med två vårdnadshavare. Dock är det ingen skillnad i om barnets närvaro har dokumenterats eller inte då dessa utgör cirka en femtedel i de båda grupperna.

Tabell 5b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån antal vårdnadshavare uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Antal vårdnadshavare	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	En	119	14 %	86 %
	Två	146	15 %	85 %
Ungdom 13-18 år	En	47	32 %	68 %
	Två	72	32 %	68 %

Tabell 5b visar fördelningen om barnet i förhandsbedömningen haft en eller två vårdnadshavare uppdelat efter åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Resultatet visar att det inte skiljer sig i om barnet haft en eller två vårdnadshavare. Dock skiljer sig åldergrupperna åt och barnets närvaro har dokumenterats i högre utsträckning inom ungdomsgruppen. I barngruppen är det 15 procent där barnets närvaro har dokumenterats medan andelen i ungdomsgruppen är närmare en tredjedel.

Tabell 6a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån tid. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Tid	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Inom 14 dagar	216	17 %	83 %
Över 14 dagar	168	24 %	76 %

Tabell 6a visar hur lång tid förhandsbedömningarna har tagit, uppdelat i om det har överstigit de 14 dagar som lagen föreskriver eller ej. Resultatet visar att stadsdelsförvaltningen genomfört sina förhandsbedömningar inom 14 dagar i 56 procent av de förhandsbedömningar som studien bygger på.

Då förhandsbedömningen genomförts inom 14 dagar har 17 procent av barnen närvarat medan en ökning med sju procent kan utläsas när tiden för förhandsbedömningen överstigit 14 dagar.

Tabell 6b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån tid uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Tid	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	Inom 14 dagar	158	13 %	87 %
	Över 14 dagar	107	17 %	83 %
Ungdom 13-18 år	Inom 14 dagar	58	28 %	72 %
	Över 14 dagar	61	36 %	64 %

Tabell 6b visar fördelningen av om förhandsbedömningen har överstigit 14 dagar eller ej, uppdelat efter åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Detta visar att barnets närvaro har dokumenterats i högre utsträckning i de förhandsbedömningar där tiden överstiger de lagstadgade 14 dagarna. I barngruppen handlar det om 4 procentenheter, en skillnad mellan 13 procent och 17 procent. I ungdomsgruppen är skillnaden större där barnets röst är dokumenterad i 28 procent av de förhandsbedömningar som genomförts inom 14 dagar och i 36 procent av de förhandsbedömningar som överstiger tiden.

Tabell 7a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån anmälare. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Anmälare	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Tjänsteman	325	19 %	81 %
Privatperson, anonym	39	20 %	80 %
Privatperson, ej anonym	21	33 %	67 %

Tabell 7a redovisar fördelningen mellan vem som uppfört anmälan till socialtjänsten. Resultatet visar att anmälningar som inkommer från tjänstemän är det mest förekommande och utgör 84 procent av alla förhandsbedömningar som studien bygger på. Det förekommer ingen skillnad i om anmälan inkommit från en tjänsteman eller från en anonym privatperson i hur stor andel som har barnets närvaro dokumenterad, bägge utgör cirka 20 procent. I de anmälningar som inkommit från en

privatperson som valt att inte vara anonym är det istället en tredjedel där barnets röst har dokumenterats.

Tabell 7b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån anmälare uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Anmälare	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	Tjänsteman	220	15 %	85 %
	Privatperson Anonym	34	18 %	82 %
	Privatperson Ej anonym	11	9 %	91 %
Ungdom 13-18 år	Tjänsteman	104	29 %	71 %
	Privatperson anonym	5	40 %	60 %
	Privatperson Ej anonym	10	60 %	40 %

Tabell 7b visar fördelningen av vem som uppfört anmälan till socialtjänsten uppdelat efter åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Här visar resultatet att barnets närvaro har dokumenterats i större utsträckning i ungdomsgruppen oavsett vem anmälaren varit. När anmälaren varit en tjänsteman har barnets närvaro i ungdomsgruppen dokumenterats i närmare 30 procent av fallen medan resultatet i barngruppen visar 15 procent. När anmälaren varit en privatperson som valt att vara anonym har barnets röst dokumenterats i 40 procent i ungdomsgruppen och 18 procent i barngruppen. I de förhandsbedömningar som uppförts av en privatperson som ej valt att vara anonym har barnets röst dokumenterats i 60 procent i ungdomsgruppen och endast i 9 procent av barngruppen.

Tabell 8a Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån anledning till anmälan. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Anledning	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Miljö	328	17 %	83 %
Eget beteende	56	37 %	63 %

Tabell 8a visar fördelningen av vad anledningen har varit till att en anmälan har uppförts till socialtjänsten uppdelat i om anmälan avsåg eget beteende eller miljö. Resultatet visar att 85 procent av de förhandsbedömningar som studien bygger på kunde placeras in under miljö. Det skiljer sig om barnets närvaro har dokumenterats eller ej beroende på vad anledningen till anmälan var. När anmälan

gällde miljö hade barnets närvaro dokumenterats i 17 procent av förhandsbedömningarna och när anmälan gällde eget beteende var andelen istället 37 procent.

Tabell 8b Fördelning av barns närvaro i förhandsbedömningar utifrån anledning till anmälan uppdelat i ålder. Baserat på 384 nedlagda förhandsbedömningar.

Åldersgrupp	Anledning	Antal förhandsbedömningar	Andel barn som närvarat (procent av totalen)	Andel barn som ej närvarat (procent av totalen)
Barn 0-12 år	Eget beteende	12	33 %	67 %
	Miljö	253	14 %	86 %
Ungdom 13-18 år	Eget beteende	44	39 %	61 %
	Miljö	75	28 %	72 %

Tabell 8b visar fördelningen i vad som var anledningen till att en anmälan till socialtjänsten uppförts uppdelat efter åldersgrupperna barn 0-12 år och ungdom 13-18 år. Resultatet visar att det inte skiljer sig markant mellan barngruppen och ungdomsgruppen när anmälan avser eget beteende, i åldersgrupperna har barnets närvaro dokumenterats i 33 procent respektive 39 procent av förhandsbedömningarna. I de anmälningar som avser miljö är skillnaden större då barnets röst inom barngruppen är dokumenterad i 14 procent av förhandsbedömningarna medan barnets röst i ungdomsgruppen har dokumenterats i 28 procent av förhandsbedömningarna.

7.2.1 Kommentarer

I 79 stycken av de 307 förhandsbedömningarna där barnets närvaro inte dokumenterats, har socialsekreterarna lämnat kommentarer till varför de valt att inte ha barnet närvarande.

Kommentarerna som lämnades beskrev följande:

- Att barnet i elva fall var för ungt.
- Att socialsekreterarna i tolv av förhandsbedömningarna inte ville utsätta barnet för fler samtal med professionella.
- I åtta av förhandsbedömningarna hade någon av barnets vårdnadshavare sagt nej till att socialtjänsten fick träffa barnet.
- I en förhandsbedömning var motiveringen att barnet själv sagt nej till att träffa socialtjänsten.
- I nio förhandsbedömningar fanns kommentarer från socialsekreterarna som beskrev att barnet närvarat under mötet och i vissa fall att barnet närvarat men sov i vagnen under mötet. Dessa kommentarer gällde genomgående barn födda åren 2012-2013.

Andra motiveringar som noterades beskrev att om barnet närvarat hade det inte bidragit till ny eller mer information för att genomföra en bedömning. Att föräldrarna lämnat tillräckligt med information eller förklaring till anmälan eller att anmälan handlade om föräldrarna eller syskon var även kommentarer som antecknats.

7.3 Sammanfattning resultat

I detta kapitel har studiens resultat redovisats genom att presentera hur stor andel barn som har närvarat och på så vis getts möjlighet att uttrycka sin åsikt inom ramen för en förhandsbedömning. Resultatet visar att barnets närvaro har dokumenterats i en femtedel av förhandsbedömningarna som inte ledde till utredningen inom stadsdelsförvaltningen 2013.

Studiens resultat visar att barnets närvaro inte är dokumenterad i 80 procent av 2013 års nedlagda förhandsbedömningar. I 74 procent av dessa har socialsekreteraren som genomfört förhandsbedömningen inte motiverat eller kommenterat varför barnet inte varit närvarande. Resultatet redovisar även studiens frågeställning som avsåg att mäta och se till om det fanns kringliggande omständigheter som kan ha påverkat om barnet har närvarat under förhandsbedömningen. Denna har behandlats genom att resultatet är redovisat utifrån de förbestämda variablerna. Dessa visar att det först och främst är en skillnad i om barnet tillhör åldersgruppen 13-18 år, i detta fall är möjligheten att uttrycka sin åsikt dubbelt så stor som för ett barn som tillhör åldersgruppen 0-12 år. Studiens resultat visar även att det är större chans att barnet ges möjlighet att uttrycka sin åsikt om anmälan avser en flicka eller om anmälan är upprättad på grund av barnets eget beteende. En omständighet som skiljer sig mellan åldergrupperna är även om socialtjänsten har haft någon tidigare kännedom kring barnet som anmälan berör. I åldersgruppen 0-12 år visar resultatet att detta inte var av betydelse men i åldersgruppen 13-18 år är det större chans att barnet varit närvarande under förhandsbedömningen om socialtjänsten hade tidigare kännedom om barnet. Resultatet visar likaså att förhandsbedömningens längd kan påverka om barnet har varit närvarande. Både inom barngruppen och inom ungdomsgruppen har fler barn getts möjlighet att uttrycka sin åsikt om förhandsbedömningen överstigit de 14 dagar som lagen fastställer.

8 Analys

Nedan redovisas en analys av studiens resultat utifrån tidigare presenterade teoretiska tolkningsramar: maktperspektivet och barnet som subjekt, objekt och aktör. Analysen är uppdelad utifrån tolkningsramarna och tidigare forskning för att för läsaren på ett tydligt sätt presentera en analys av studiens resultat. För att öka objektiviteten i analysen har vi utgått ifrån de tidigare presenterade variablerna och analyserat dessa utifrån tidigare forskning och teoretiska perspektiv.

8.1 Analys utifrån tidigare forskning

I den tidigare forskning som presenterats i kapitel fem framkommer det vad barn själva värdesätter i mötet med socialtjänsten. I Norge har det sammanställts att barnet till högre grad prioriterar att de ges en möjlighet att få uttrycka sin åsikt framför att deras åsikt följs. Barnen uttrycker en vilja om att få yttra sig och att få bli tillfrågade. Detta hittas även i rapporten som föreningen Maskrosbarn (2012) gett ut, där barnen har gett uttryck för att de känner sig förbisedda av socialtjänsten och att det är föräldrarnas åsikter som värdesätts högst. Det är således en önskan från barn att få vara en del av de ärenden inom socialtjänsten som berör dess person och detta får framförallt stöd i FN:s konvention om barnets rättigheter. Dock visar inte denna studies resultat på att detta är något som barnen har haft möjlighet till inom ramen för en förhandsbedömning som inte har lett till utredning då socialsekreterarna valt att avstå från att låta barnen vara närvarande i 80 procent av de genomförda bedömningarna.

Östberg (2010) presenterar i sin avhandling slutsatser om socialtjänstens starka tilltro till föräldrarnas förmåga. Hennes tankegångar kan sammankopplas med denna studies resultat som visar att det endast är 20 procent av barnen som varit närvarande i socialtjänstens förhandsbedömningar och på så vis getts en möjlighet att uttrycka sin åsikt. I de resterande 80 procenten är det enbart föräldrarna som har getts möjlighet att föra barnets talan. En variabel som mätts var om barnet hade en eller två vårdnadshavare vilket redovisas i tabell 5a. I den undersökta stadsdelen var det fler barn som hade två vårdnadshavare. Dock skiljer sig inte barnets dokumenterade närvaro utifrån detta utan socialtjänstens tilltro till föräldraförmågan är densamma. Östberg menar att barnen har en svag position inom socialtjänstens arbete och hon lyfter att argument som inte är ovanliga är att barnen är frånvarande för att de ska skyddas samt att socialsekreterare inte vill utsätta barn för samtal i onödan.

Resultatet i denna studie visar att socialsekreterare inom den aktuella stadsdelen till största del har gjort bedömningen att inte låta de yngre barnen 0-12 år vara närvarande vid möten. Detta tydliggörs i tabell 2 där det framkommer att barn i åldergruppen 13-18 år getts möjlighet att uttrycka sin åsikt i närmare dubbelt så stor utsträckning som barn i åldergruppen 0-12 år. Att socialsekreteraren har kommenterat att barnet inte har närvarat då en bedömning har gjorts att barnet inte ska utsättas för samtal, kan liknas med studien som genomförts i Norge som visar att just detta är en faktor som kan avgöra om barnet har varit delaktig. Argumentet för detta är att det skulle vara skadligt för barnet att

vara närvarande i ärendet. I denna studie har även socialsekreterare kommenterat att barnet inte har varit närvarande i förhandsbedömningen då det har ansetts att det inte har varit nödvändigt för beslutet samt att barnet inte skulle bidra med något som skulle vara av vikt för bedömningen. Även detta lyfts fram i den norska studie som presenterats. Socialsekreteraren gör denna bedömning och värdering utan att ge barnet en möjlighet att uttrycka sin åsikt.

Att allt arbete ska utgå ifrån barnets bästa kan ses som en restriktion som påverkar i vilken omfattning barnet ges möjlighet att uttrycka sin åsikt då det är vad den enskilda socialsekreteraren anser är det bästa för barnet. Det är inte barnet själv som gör bedömningen om denne känner sig tillräckligt gammal eller mogen och inte heller barnet som ger uttryck för vad denne anser vara bäst för en själv. Detta ska socialtjänstens handläggare bedöma och enligt regeringens proposition 2012/13:10 har socialtjänst ett stort ansvar över att barnet ges möjlighet att uttrycka sin åsikt, detta med respekt för barnets självbestämmande och integritet. Resultatet som denna studie redovisar ger en bild av att barnets ställning inom socialtjänstens inledande arbete inte lever upp till vad lagstiftning och styrdokument formulerar och barnets möjlighet att uttrycka sin åsikt visar sig vara begränsad. De socialsekreterare som utför förhandsbedömningar besitter en makt gentemot barnet och det är de som avgör när barnet ska ges möjlighet att uttrycka sin åsikt inom förhandsbedömningen.

8.2 Analys utifrån maktperspektivet inom socialtjänsten

Maktpositionen som socialsekreteraren innehar gentemot barnet när en förhandsbedömning inom socialtjänsten genomförs har stöd i lagar och regler. Dessa ska tolkas och utövas utifrån vad den enskilda socialsekreteraren anser är det bästa för barnet. Studien har presenterat olika typer av underlag som alla syftar till att stärka barnets möjlighet att uttrycka sin åsikt inom socialtjänsten. Dessa underlag har bestått utav socialtjänstlagen, regeringens propositioner, FN:s konvention om barnets rättigheter och styrdokument såsom BBIC och Stockholms stads riktlinjer. På olika sätt uttrycker dessa att barn ska betraktas som ett eget agerande subjekt och att barnets bästa ska ligga till grund för allt arbete. I detta underlag finns det dock restriktioner kring barnets möjlighet att uttrycka sin åsikt då barnets ålder och mognad ska vägas in och socialtjänsten ska göra en bedömning om barnet ska ges möjlighet att närvara. Foucault (1986, 1987) menar att det är inom välfärdsstatens stödjande institutioner som det är svårast för klienten att försvara sig, att makten är som mest osynlig då de som arbetar inom dessa områden gör det för att hjälpa människor. Barnen som blir aktualiserade hos socialtjänsten, kan utifrån Foucaults resonemang, ses vara som minst skyddade från maktövertagande. Barnet har rättigheter enligt lagtext och riktlinjer men det är socialsekreterarens tolkning av dessa som avgör vilken ställning barnet ges i ärendet. Barnet som en förhandsbedömning berör kan själv vara omedveten om att en anmälan till socialtjänsten har inkommit och på så vis har denne ingen möjlighet att själv påverka utfallet av bedömningen.

I de förhandsbedömningar som denna studie bygger på har socialsekreterarna i 26 procent av dokumenten motiverat varför de valt att inte låta barnet vara närvarande och en anledning till att barnet

har utelämnats är för dess eget bästa. Tabell 8a redovisar anledningen till anmälan, där framkommer det att när anmälan avsett barnets eget beteende har barnet närvarat i högre utsträckning än vid anmälan som avsåg miljö. Socialtjänsten har i dessa förhandsbedömningar använt makten att besluta att eget beteende är en faktor som lett till att barnets närvaro är högre. Swärd och Starrin (2006) skriver om hur maktbegreppet inom socialtjänstens arbete ofta hamnar i skymundan och att det är socialtjänstens hjälpande funktion som framhävs. De menar att det är av vikt att socialsekreteraren är medveten om den maktrelation som existerar. Oavsett om barnet har närvarat under förhandsbedömningen eller ej så har socialsekreteraren, medvetet eller omedvetet utövat sin makt genom att aktivt välja att ge barnet möjlighet att uttrycka sin åsikt eller ej. Precis som Foucault (1986, 1987) skriver kan socialsekreterarens maktposition sammankopplas med dennes kunskap och profession. Socialsekreteraren har genom sin yrkesposition tilldelats mandat att bedöma vad som är det bästa för barnet. I denna studie har denna bedömning lett till att det enbart är i en femtedel av 2013 års förhandsbedömningar som barnet har närvarat. Socialsekreterarna har bedömt att det mest gynnsamma för barnen är att inte vara närvarande och ges möjlighet att uttrycka sin åsikt. I större delen av dessa förhandsbedömningar är detta ställningstagande inte motiverat. Vidare menar Foucault att maktförhållanden inte enbart hittas uppifrån och ned. Även Swärd och Starrin (2006) menar att det inte enbart är socialsekreteraren som besitter makt gentemot sin klient utan att klienten även har makt gentemot socialsekreteraren, även om denna kan anses vara ojämlig. Detta ombytta maktförhållande kan liknas vid det som skett i de förhandsbedömningar där socialsekreteraren har motiverat att barnet inte har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt på grund av att dennes förälder inte lämnat sitt samtycke. I åtta av de förhandsbedömningar som studien bygger på har barnet inte närvarat för att dennes föräldrar motsatt sig detta. Socialsekreterarens maktposition har här förflyttats till barnets förälder som enligt lagtext besitter makten att besluta om barnet ska närvara under förhandsbedömningen eller inte. I en av förhandsbedömningarna kan maktförhållandet ses ha förskjutits ytterligare då socialsekreteraren i ett dokument motiverat att barnet inte varit närvarande för att barnet själv valt att avstå.

Barnen som inte varit närvarande och inte fått möjlighet att ge sin bild av situationen och heller inte fått valet att avstå från att vara närvarande får förlita sig på socialsekreterarens kunskaper och bedömning. Detta är det dilemma som Lipsky (1980) lyfter fram, att det blir socialsekreterarens kunskaper som ligger till grund för vad som är det mest fördelaktiga för barnet. Utifrån hans resonemang kan barnen enbart förlita sig på att socialsekreteraren fattar beslut och agerar utifrån det sociala arbetets moraliska koder och förlita sig på socialsekreterarens omdöme.

Det paternalistiska perspektivet på socialsekreterarens maktposition som Swärd och Starrin (2006) lyfter fram kan appliceras på studiens resultat. Socialsekreteraren har motiverat barnets frånvaro i förhandsbedömningen med att det är för barnets bästa, att barnet inte ska utsättas för fler professionella kontakter. Här har socialsekreteraren genom att inte ge barnet möjlighet att uttrycka sin egen vilja använt sig av sin makt och gjort bedömningen utifrån sin position. I tabell 3a redovisas

barnets närvaro utifrån kön, resultatet visar att flickors närvaro är högre än pojkarnas. Det kan sammankopplas med att socialsekreterarens egen samhällssyn kan tyda på att flickors närvaro är viktigare. Ett annat perspektiv som Swärd och Starrin har presenterat gällande socialsekreterarens maktposition är dennes möjlighet att avstå från att agera. Att socialsekreteraren inte sällan låter de vuxna föra fram barnets talan då detta skulle vara enklare än att prata med barnet. Detta identifieras i de förhandsbedömningar där socialsekreteraren valt att inte låta barnet vara närvarande med motiveringen att barnets föräldrar framfört tillräckligt med information för att fatta ett beslut om att inte inleda utredning.

Något som är av vikt att lyfta fram är att de socialsekreterare som tar emot anmälningar om att barn far illa och sedan genomför en förhandsbedömning för att undersöka om en utredning ska inledas, inte enbart arbetar med en maktrelation gentemot sin klient. Precis som Swärd och Starrin (2006) tar upp så är makten inklämd och beroende av det sammanhang som den existerar inom. Socialsekreterarens makt gentemot barnet befinner sig mellan makter på olika plan. Socialsekreteraren ska utföra sin profession vilket kan innefatta press från organisationen om besparingar och effektivisering. Att denna studie visar att det är större chans för ett barn att få närvara under en förhandsbedömning om tiden överstiger 14 dagar kan visa på att de krav som ställs på socialsekreteraren gällande tidsaspekten kan vara avgörande om barnet ges möjlighet att närvara eller inte. Även om en socialsekreterare vill bistå med mer tid och resurser kan maktstrukturerna begränsa detta.

8.3 Analys utifrån barnet som subjekt, objekt och aktör

Mattson (2006) menar att både svensk och internationell lagstiftning visar på att barn ska betraktas som samhällsmedborgare och egna individer med grundläggande rättigheter. Barnets ställning som enskild aktör ses genom kraven på rättssäkerhet, integritetsskydd och självständighet. Utifrån dessa krav ökar barnets ställning från att vara ett objekt till att bli ett subjekt.

Mattson (2006) använder sig av aktörsperspektivet som även är fastställt i artikel tolv i FN:s konvention om barnets rättigheter. Aktörsperspektivet förutsätter någon form av deltagande som kan ses utifrån två perspektiv, aktivt deltagande eller passivt deltagande. Barnet ses således som en kapabel och handlande individ och bör ses som ett subjekt med möjlighet att uttrycka sin önskan om närvaro. Studiens resultat visar att barn närvarat i 20 procent av de 384 förhandsbedömningar som studerats. Barnets möjlighet att vara aktör i en förhandsbedömning är därför lågt då barnen har en låg närvaro. Barnet får därför i låg utsträckning chansen till både ett aktivt och passivt deltagande. En annan faktor som begränsar barnets möjlighet till att vara aktör är att vårdnadshavaren har möjlighet att bestämma om barnet får höras av socialtjänsten vilket förekommer i åtta av de studerade förhandsbedömningarna. Mattson menar att barn inte endast ska ses som en mottagande individ utan som en egen aktör och lagen stärker även denna möjlighet. Barnets position som en egen handlande individ är endast möjlig om barnet ses som ett subjekt.

Under barnets första levnadstid menar dock Mattson (2006) att barn kan ses som objekt då

medvetande och förståelse för den egna individen saknas. Då resultatet visar att närvaron i ungdomsgruppen är 32 procent vilket skiljer sig mot närvaron i barngruppen som är 15 procent kan studiens resultat tyda på att socialtjänsten valt att se barnet som ett objekt i lägre åldrar. Ålder och mognad är dock inget som specificeras i varken lagtext eller dess förarbeten vilket leder till att det blir upp till beslutsfattaren att avgöra det. Av resultatet går att utläsa att socialtjänsten ibland motiverat barnets frånvaro med låg ålder, det gäller uteslutande barn som ingår i barngruppen. Enligt Mattsson bör dock beslutsfattarna ta tillvara på det handlingsutrymme som lagen ger då barnet har möjlighet att delta både som aktiv och passiv aktör. Tabell 4a som redovisar socialtjänstens tidigare kännedom om barnet visar att barn närvarat i låg utsträckning oavsett om de tidigare varit aktuella hos socialtjänsten eller inte. Mattsson resonerar kring hur barnet som egen aktör påverkar rättssäkerheten, integritetsskyddet och självständigheten för barnet. Att barn som inte varit aktuella hos socialtjänsten tidigare inte fått närvara vid en förhandsbedömning kan innebära att de helt går miste om sin rättighet att medverka. Tidigare anmälningar och utredningar om ett barn kan ge bakgrundsinformation för att ta tillvara på barnets tidigare åsikter och tankar om sin situation, vilket enligt Mattssons resonemang ändå skulle innebära att barnet inte behandlas som en egen handlande individ.

Näsman (2012) uttrycker att barn inte enbart har behov utan även är aktör i sitt egna liv med praktiska lösningar i sitt handlande och förhållningssätt. Barn döljer ofta för sina föräldrar vilka behov de kan ha vilket kan resultera i att barnets ställning inte blir representerat om barnet inte är närvarande i kontakten med socialtjänsten. Detta styrker att barnets närvaro i en förhandsbedömning kan vara betydelsefull för att barnet ska få möjligheten att vara aktör och framföra sin egen åsikt och förslag på lösningar.

Sundhall (2008) presenterar barn som subjekt eller objekt utifrån fyra kategorier. *Kompetent subjekt* innebär att barnets röst har hörts och haft stor betydelse för beslutet. *Inkompetent subjekt* innebär att barnet har hörts men inte är delaktigt i besluten. Denna företeelse kan bero på att socialsekreterarna vill skydda barnet eller anser att barnet inte innehar ålder och mognad. *Objekt med röst* innebär att barnet får sin röst hörd men ses inte som ett subjekt. Barnet har således getts lite utrymme vilket istället gör föräldrarna till subjekt och barnet får en biroll. *Objekt utan röst* innebär att barnets röst inte har dokumenterats, vilket gäller främst små barn där beteende med föräldrarna istället observeras. Detta förekommer även när beslutsfattaren inte funnit det nödvändigt att höra barnet eller uppfattat att barnet inte vill göra sin röst hörd.

Resultatet i denna studie redovisar endast barnets närvaro i en förhandsbedömning och inte om barnets röst har hörts och hur stor betydelse barnets röst har haft för beslutet. Barnets närvaro i en förhandsbedömning är dock en förutsättning för att socialsekreterarna ska kunna göra en bedömning om barnet ska ses som det Sundhall (2008) benämner som kompetent eller inkompetent subjekt. I de studerade förhandsbedömningarna framkommer det inte om socialsekreterarna beaktat barnets åsikt i beslutet. I de förhandsbedömningar där barn medverkat kan barnet enligt Sundhall vara ett objekt med eller utan röst. Resultatet visar att barn närvarat under förhandsbedömningarna i 20 procent av fallen,

vilket innebär att de under sin närvaro kan ha haft en roll som ett objekt med eller utan röst. I nio av förhandsbedömningarna som alla gäller barn som är födda åren 2012-2013 har socialsekreterarna lämnat kommentarer om att barnet närvarat och att de i vissa fall sovit i vagnen under mötet. De barnen kan ses som objekt utan röst men i de fall där barnen sovit under mötet har inte beteendet med föräldrarna kunnat observeras.

9 Diskussion

Denna studie bygger på förhandsbedömningar som utförts i en stadsdel i Stockholms stad under 2013 där beslut tagits att inte inleda utredning. Syftet med studien har varit att söka svar på i vilken utsträckning barnet har getts möjlighet att uttrycka sin åsikt. Detta genom att mäta i vilken omfattning barnets närvaro har dokumenterats inom ramen för en förhandsbedömning som inte lett vidare till utredning. Resultatet visar att det är ett fåtal barn som getts möjligheten att närvara och vi har resonerat kring orsaker till detta. Först och främst vill vi inledningsvis lyfta fram socialsekreterarens roll i processen eftersom att det är upp till socialsekreteraren att väga in lagar, riktlinjer och organisatoriska regler. Då SoL (SFS 2001:453) är en ramlag lämnar den stort utrymme för enskilda bedömningar i frågor kring barnets närvaro och socialsekreteraren får därför stor makt över hur barnets ställning framställs. De lagar och riktlinjer som vi tagit del av som är relevant för denna studie anser vi vara utformade för att stärka barnets ställning. Vi tolkar dessa som att barnet ska ges möjlighet att uttrycka sin åsikt i så stor utsträckning som möjligt och på det sättet bli delaktig i de beslut som fattas. Tankar har väckts kring vilken forskning beslutet och argumentet vilar på då socialsekreteraren inte låter barn närvara när motiveringen är att det är för att skydda barnen. Vi ställer frågan om det enbart är socialsekreterarens professionella kunskap som detta grundar sig i. Vis et al. (2012) presenterar i sin studie socialarbetares farhågor när det kommer till att barn deltar i processen och dessa är att det skulle vara svårt att kommunicera med barnen. Att socialsekreterare av en skyddsaspekt väljer att inte prata med barnet då det anses skadligt samt att det inte anses nödvändigt att ge barnet möjlighet att uttrycka sin åsikt. Dessa ställningstaganden ser vi återkomma i vårt resultat vilket kan innebära att denna studies resultat inte enbart är giltigt för den undersökta stadsdelen utan troligtvis går att generalisera till andra socialtjänster.

I SoL (SFS 2001:453) går det att utläsa att hänsyn ska tas till ålder och mognad när det kommer till beslut gällande barns möjlighet att framföra sina åsikter. Dock finns det inga riktlinjer för hur detta ska avgöras i varken lagtext, förarbeten eller Stockholms stads riktlinjer. Rättssäkerheten för barnet blir enligt oss bristfällig då bedömningen kring barnets närvaro i en förhandsbedömning inte görs systematiskt för varje enskilt barn. I förhandsbedömningsdokumentet finns det inget utrymme där detta ställningstagande ska redovisas, vi anser att detta beror på brister i dokumentationssystemet BBIC som ska sätta barnets behov i fokus. Ytterligare något som inte framkommer i de studerade förhandsbedömningarna är i vilken omfattning socialtjänsten erbjudit barnet att medverka.

Vi anser att det är viktigt att lyfta fram att socialsekreteraren arbetar inom en politiskt styrd organisation och att handlingsfriheten är begränsad av både tid och resurser. Enligt FB (SFS 1949:381) 11 §, kap. 6 har vårdnadshavaren rätt att besluta att barnet inte får närvara under en förhandsbedömning. Ovanstående innebär att även om socialsekreteraren har makt att besluta om barnets närvaro, kan denna makt därför även ses som begränsad. Resultatet i vår studie visar att barn i hög utsträckning inte närvarat och vi ställer oss frågan om det finns en samhällssyn som innebär att

familjen vet bäst om vad som är rätt. Detta då socialsekreterarna förlitat sig på vårdnadshavarens berättelser och åsikter i större utsträckning än att låta barnet närvara. Detta är även något som lyfts i Östbergs (2010) studie där hon dragit slutsatser att barns osynlighet hos socialtjänsten kan bero på att de har en stor tilltro till föräldrarnas förmåga.

Studien *Frågar man inget får man inget veta – en unik kvalitativ och kvantitativ intervjustudie med 50 ungdomar* utförd av Maskrosbarn (2012) lyfter att ungdomar inte känner sig delaktiga hos socialtjänsten då de upplever att föräldrarnas röst är viktigare samt att de inte blivit tilltalade eller fått frågan om deras känslor och upplevelser. Vi anser att vårt resultat bekräftar Maskrosbarns studie då endast 32 procent av barnen i ungdomsgruppen närvarat. En förklaring till detta kan vara att socialsekreterarna inte använder sig av det handlingsutrymme som lagen ger, att låta barn närvara i större utsträckning. Även Näsmans (2012) projekt visar att en högre närvaro av barn i förhandsbedömningsprocessen ledde till att barnen fick en större inblick i hela processen och att barns delaktighet i beslutet gjorde att bedömningarna upplevdes som säkrare.

Synen på barnet som egen individ inom socialtjänsten har över tid stärkts, detta med hjälp av lagändringar som stärkt barnets position till att se dem som såväl subjekt som aktör i ärenden som rör dess person. Utifrån vår studies resultat går det att utläsa att ett barn som tillhör ungdomsgruppen, är flicka och har anmälts på grund av eget beteende tillhör den grupp där flest barn fått närvara vid en förhandsbedömning där beslut tagits att inte inleda utredning. Kan vi utifrån det resultatet dra några slutsatser om samhällets syn på barn? Finns det en föreställning hos socialsekreterarna om att vissa barn bör närvara och få möjligheten att göra sin röst hörd eller är det bara en slump? Vi ser fördelar med att socialsekreterarnas profession avgör hur barnets röst ska framställas i en förhandsbedömning istället för att det är helt lagstyrt. Socialsekreterarnas uppdrag är att ha ett barnperspektiv och utifrån det fatta ett beslut som anses vara utifrån barnets bästa. Att det skulle finnas bestämda åldersgränser för när barnet uppnått ålder och mognad för att göra sin röst hörd ser vi som en risk då vi anser att det krävs en bedömning för varje enskilt barn för att se dess individuella behov och utveckling. Resultatet visade att barn i ungdomsgruppen hade högre närvaro vilket var ett resultat vi väntat oss då små barn inte har möjligheten att uttrycka sin åsikt då de inte utvecklat den språkliga förmågan. Vi ställer oss dock frågan hur ålder och mognad i praktiken ska kunna avgöras utan att socialtjänsten träffat barnet och vi anser således att rutiner och dokumentationssystem bör utvecklas för att kunna motivera och tydliggöra när bedömningen görs att inte ha barnet närvarande.

Sammanfattningsvis vill vi lyfta att studiens resultat och analys har begränsats utifrån att empirin är hämtad från akter som inte är skapade i syfte att användas i forskning. Vi har resonerat kring att motivering och ställningstagande kring barnets närvaro i vissa fall kan ha utelämnats i de förhandsbedömningar vi tagit del av. Även de valda tolkningsramarna i studien innebär en begränsning och resultatet kan med hjälp av andra tolkningsramar lyfta andra perspektiv. Vi anser dock att den valda metoden och tolkningsramarna har varit behjälpliga för denna studies syfte och frågeställningar.

9.1 Förslag till fortsatt forskning

Denna aktstudie har utgått ifrån nedlagda förhandsbedömningar hämtade ifrån en stadsdel inom Stockholms stad och har mätt i vilken omfattning barns närvaro har dokumenterats. Vi anser att resultatet som framkommit i denna studie kan ses som en början på ett område som ännu inte har lyfts fram och forskats kring. Vi menar att det finns många aspekter av förhandsbedömningsprocessen och barnets ställning inom denna som ännu inte är belyst. Genom att göra en studie som inkluderar fler stadsdelar skulle det kunna öka generaliserbarheten av denna studies resultat. Att intervjua socialsekreterare och höra vad deras åsikt är kring detta skulle ge möjlighet att få professionens syn på vad de anser om barns närvaro inom förhandsbedömningar. Det skulle även ge ökad förståelse för hur professionen tolkar lagtext och riktlinjer gällande att låta barn delta i förhandsbedömningsprocessen. Då denna studies resultat visar att barnets möjlighet till att uttrycka sin åsikt är begränsad anser vi att det är av vikt att undersöka vad som ligger till grund för detta. Det skulle även vara av intresse att göra en studie som undersöker hur implementeringen av lagtext och riktlinjer har gått till genom att intervjua flera led i processen, från beslutsfattare till enskilda handläggare.

Referenser

- Almqvist, A. & Åsbrink, P. (2013). *Att dokumentera socialtjänstens insatser för barn och unga: Aktualiseringar till socialtjänsten i Gävleborg 2012 i jämförelse med 2008-2011*. Gävle: FoU Valfärd, Region Gävleborg.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. rev. uppl.) Malmö: Liber.
- Billquist, L & Johnsson, L. (2007). Sociala akter som empiri: Om möjligheter och svårigheter att använda socialarbetares dokumentation i forskningssyfte. *Socialvetenskaplig tidskrift* (1), s. 3-19. Hämtad från databasen Artikelsök.
- Dahlberg, C. & Forssell, A. (2006). *BBIC i praktiken: att knäcka koden*. Lund: Studentlitteratur.
- Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Foucault, M. (1986). *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. ([Ny utg.]). Stockholm: Arkiv.
- Foucault, M. (1987). *Övervakning och straff: fängelsets födelse*. Lund: Arkiv.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Lundström, T (2004). "Den sociala barnavården" I *Barnet i den sociala barnavården*. (2.uppl., s.11-40). Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS). Från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10341/2004-110-12_200411012.pdf
- Lundström, T. (2008). "Aktforskning" i Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (Red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Maskrosbarn. (2012). *Frågar man inget får man inget veta – en unik kvalitativ och kvantitativ intervjustudie med 50 ungdomar*. Stockholm: Maskrosbarn. Från <http://www.maskrosbarn.org/wp-content/uploads/2013/09/L%C3%A5ng-version-Rapporten.pdf>
- Mattsson, T. (2006). *Barnet som subjekt och aktör: en rättslig studie om barn i familjehem*. Uppsala: Iustus.
- Munck, J. (Red.) (2013). *Sveriges rikes lag. 2013, Tillägg* (innehåller författningar t.o.m. SFS 2012:1001). Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Näsman, E. (2012). *Forskningscirkeln: Att stärka barns och ungdomars brukarmedverkan i den sociala barnavården*. Uppsala: Sociologiska institutionen, Uppsala universitet. Från <http://www.fouvalfard.se/file/2012-att-starka.pdf>
- Näsman, E., Ponton von Gerber, C. & Fernqvist, S. (2012). *Barnfattigdom: om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3.uppl.) Stockholm: Liber.

- Prop. 2012/13:10 *Stärkt stöd från barn och unga*. Från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/90/59/26dca99d.pdf>
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*. Hämtad 24 mars, 2014, från Riksdagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/?bet=1949:381
- SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Hämtad 24 mars 2014, från Riksdagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-199052-med-sarskilda-be_sfs-1990-52/?bet=1990:52
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Hämtad 24 mars, 2014, från Riksdagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/?bet=2001:453
- SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*. Hämtad 30 maj, 2014 från Riksdagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/
- Socialstyrelsen. (2006). *Barn och unga i socialtjänsten: utreda, planera och följa upp beslutade insatser*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9410/2006-101-6_20061016.pdf
- Socialstyrelsen. (2012). *Anmälningar till socialtjänsten av barn och unga – en undersökning om omfattning och regionala skillnader*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18653/2012-3-27.pdf>
- Socialstyrelsen. (2013). *Barns behov i centrum: grundbok BBIC*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19217/2013-11-2.pdf>
- Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen. (2010). *Barn och ungdomsärenden: riktlinjer för handläggning och dokumentation inom individ- och familjeomsorgen*. Stockholms stad.
- SOU 2007:82. *Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten: slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Statens-offentliga-utredningar/SOU-200782_GVB382/?html=true
- SOU4 2012/13. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*. Vällingby: Erlanders. Från <http://data.riksdagen.se/fil/C9A93170-3610-4E48-98B8-9B5359698709>
- Sundhall, J. (2008). "Tystade barn? Om barns röster i utredningstexter" i Eriksson, M. (Red.) m.fl. *Barns röster om våld. Att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Swärd, H. & Starrin B. (2006). "Makt och socialt arbete" i Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Swärd, H. (Red.). *Socialt arbete: en grundbok*. (2. rev. och utök. utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vis, S-H., Holtan, A. & Thomas, N. (2012). Obstacles for child participation in care and protection cases-why Norwegian social workers find it difficult. *Child abuse review*, 21, 7-23. doi:10.1002/car.1155

Östberg, F. (2010). *Bedömningar och beslut. Från anmälan till insats i den sociala barnvården*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet. Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:283503/FULLTEXT02>

Bilagor

Bilaga 1 - Förhandsbedömningsdokument

Barn- och Ungdomsenheten
Hägersten-Liljeholmen

Anmälan

Mottagningsdatum 2014-03-27
Anmälan/Information på annat sätt mottagen av
Ansvarig handläggare Namn
Befattning

Anmälan/information på annat sätt

Anmälan

Information på annat sätt

Barnet/den unge

Personnummer	
Förnamn	Efternamn
Stadigvarande adress (folkbokföringsadress):	Telefon/Mobil:
Aktuell adress om annan än stadigvarande:	Telefon/Mobil:

Vårdnadshavare

Förnamn	Efternamn	Personnummer
Adress		Telefon/mobil
Vistelseadress om annan än stadigvarande		Telefon/mobil

Uppgiftslämnare

Uppgifterna lämnas i egenskap av

- Tjänsteman
  Privatperson, ej anonym
  Privatperson, anonym
 Annan, ange vem:

Uppgifterna inkom via

- Telefon
  Brev
  Fax
  Personlig kontakt
  E-post
 Annat sätt, ange:

Uppgiftslämnare

Uppgiftslämnarens relation till barnet/den unge:	Namn:
Adress:	Telefon/mobil:
E-post:	

Innehållet i anmälan/information på annat sätt

- Anmälan/information finns som separat dokument

Frågor till anmälaren/uppgiftslämnaren

Vad är det som gör att ni ringer/anmäler just nu?

Hur länge har oro funnits?

Vad skulle hända om inget görs nu?

Var befinner sig barnet/den unge just nu?

Tror ni att det är en akut fara för barnet/den unge?

Nej Ja, ange vilken

Finns det andra barn i familjen som ni tror kan fara illa?

Nej Vet ej Ja, ange vilka och ålder

Är det något särskilt att beakta när vi kontaktar barnet/den unge och/eller vårdnadshavarna?

Känner vårdnadshavaren/vårdnadshavarna till att anmälan görs?

Känner barnet/den unge till att anmälan görs?

Skulle ni kunna tänka er att medverka vid en träff för att diskutera anmälan/informationen med de berörda?

Finns det något som fungerar bra när det gäller barnets/den unges situation?

Övrigt:

--

Förhandsbedömning

Kontakter under förhandsbedömningen

Datum för kontakt:	Vem/vilka som har kontaktats samt vilken information som har framkommit

Socialtjänstens tidigare kännedom

Pågående utredning inom socialtjänsten om barnet/den unge eller andra i dess familjenätverk

Utredningen av
Utredningen påbörjat datum
Kommentar, t ex anledning till utredning

Pågående insatser för barnet/den unge inom socialtjänsten

--

Tidigare anmälningar om barnet/den unge som inte lett till någon utredning

☐ Nej ☐ Ja
Kommentar:

Tidigare utredning inom socialtjänsten om barnet/den unge eller vårdnadshavarna

 Ingen tidigare utredning

Utredningen av	
Utredningen påbörjat datum	Utredningen avslutad
datum	
Kommentar, t ex orsak till utredning	

Tidigare insatser för barnet/den unge inom socialtjänsten

Övrigt

T.ex. socialtjänstens egna iakttagelser

Polisanmäla

Beslut att polisanmäla misstanke om brott riktat mot barn

Datum:

Socialtjänstens riskbedömning

Barnet/den unge är i behov av omedelbart skydd Ja Nej

Varför behövs skydd?

Vilket skydd behövs?

Om inte omedelbart skydd behövs:

ange varför:

Beslut/ställningstagande

<p>Beslut om att:</p> <p>☐ Inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL</p> <p>☐ Inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL</p> <p>Ställningstagande om att:</p> <p>☐ Inte inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.</p> <p>☐ Inte inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL.</p> <p>Ange orsak:</p> <p>☐ Pågående utredning</p> <p>☐ Pågående behovsprövade insatser bedöms tillräckliga</p> <p>☐ Inget behov av skydd/ stöd – ingen hänvisning</p> <p>☐ Inget behov av skydd/ stöd – hänvisning till annan verksamhet</p> <p>☐ Annat ange:</p>
Beslut/ställningstagande
Motivering till beslut/ställningstagande
<p>Beslutsdatum:</p> <p>Beslut fattat av</p>

Underrättelse om utredningen

Barnet/den unge har informerats om att utredning inte inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Vårdnadshavare har informerats om att utredning inte inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Vårdnadshavare har informerats om att utredning inte inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
God man har informerats om att utredning inte inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Särskilt förordnad vårdnadshavare har informerats kommentar: om att utredning inte inleds	☐ Ja	☐ Nej,

Barnet/den unge har informerats om att utredning inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Vårdnadshavare har informerats om att utredning inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Vårdnadshavare har informerats om att utredning inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
God man har informerats om att utredning inleds kommentar:	☐ Ja	☐ Nej,
Särskilt förordnad vårdnadshavare har informerats kommentar: om att utredning inleds	☐ Ja	☐ Nej,

Bilaga 2 - Informationsbrev

Ersta Sköndal högskola
Herbert Widmans väg 12
128 06 Sköndal

Hej!

Under vt-14 avser vi att utföra ett examensarbete (15hp) i socialt arbete vid Ersta Sköndal högskola institutionen för socialvetenskap. Arbetet skrivs i form av en c-uppsats under socionomutbildningens sjätte termin. Då vi har utfört vår socionompraktik inom socialtjänstens enhet för barn ungdom utredning väcktes intresset av att utöka kunskapsfältet inom området. Uppsatsen kommer att genomföras genom en kvantitativ studie och avser mäta i vilken omfattning barnets röst har dokumenterats i förhandsbedömningar som inte har lett till utredning under 2013. Studien kommer således enbart att bygga på att kvantifiera data och inte se till enskilda personuppgifter, varken enskilda klienters eller socialsekreterares. Vi avser även att samla in data på den plats där verksamheten anser att det är lämpligt och ber inte om att få ta med eller kopiera uppgifter för att föra det utanför verksamhetens område. Den data som samlas in för underlag till studien kommer att vara kodad på så vis att det inte går att urskilja enskilda individer. Vi är pålästa om de etiska riktlinjer som gäller vid forskning inom socialt arbete och hänsyn tas till lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Med detta ber vi om tillgång till er verksamhets nedlagda förhandsbedömningar i syfte att genomföra ovan undersökning.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Catarina Flodén

Tina Nordell